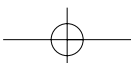

Krimo Chelef : *tinta de china*

Somari

BERNAT MANCIET / MAX ROQUETA : D'AICÍ MIL ANS DE LUTZ

- Bernat MANCIET / Jaumes PRIVAT : *La conquista de l'America*
- Danièla ESTÈBE-HOURSIANGOU : *Nòças segondas*
- Sèrgi BEC : *Ex Imo*
- Sèrgi LABATUT : *I soi pas anat*
- Franc BARDÒU : *Cant Primau*
- Olivèr DECK : *Improntú entà Manciet*
- Bernat MANCIET : *Max Rouquette, Oeil pour oeil*
- Estève SALENDRES : *Sòm*
- Joan-Pau CREISSAC : *Se pèrd la nuòch*
- Joan-Frederic BRUN : *Despartida toscaniana*
- Felix CASTAN : *En-rè !*

NOVÈLS OPTICS

- Pèire VENZAC : *La C.D.F jornal (1969-2019)*
- Stèu LOMBARDO : *Morrin de dalh*
- Aurelià LASSACA : *Tas rugas qu'alisava l'aura*
- Sèrgi LABATUT : *Novèl Optic*

REVIRADAS

- Manuel RIVAS : *Lo camin del caval garrèl,*
(revirat de l'espanhòl per Joan-Frances MARIÒT)
- Turgay FISEKCI : *La paret*
(Adaptacion occitana de Joan-Pèire TARDIU d'après
una revirada del turc de Mehmet Basutcu)
- Jeff BUCKLEY / Leonard COHEN : *Alelúia*
(Adaptacion occitana de Sèrgi JAVALOYÈS)
- Guillaume APOLLINAIRE : *Maria*
reviratdel francés per Gui MATIEU

GERMANOR

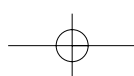
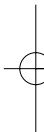
Poesia catalana al femeni-3-

- Mercè NAUDI : *Segueixo el fil ...*
- Susanna RAFART : *Kolmar*
- Sara SILVESTRE : *Dasein*
- Coleta PLANAS : *Sóc dona*

CRONICAS

- Bernat MANCIET : *Cris et appels dans la Grande Lande*
- Felip GARDY a prepaus de *Poèmes français et provençaux* de Charles Mauron e *Le Vieux Rouergue* de Rémi Soulié

NOVÈLAS

john foglitt&associats

**bernat manciet,
max roqueta :**

• • • • •
***d'aicí mil ans
de lutz***

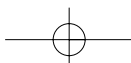

la conquista de l'america

b. mancieret / j. privat

los Gessons huecs St Telme
q' an despolhat la mar
e la creisha de l'anda
deus Rabàs de T. Shizt

Continent! hòs ressac
dout t'arpegas t'escolas
desgasalhaire d'aigas

güants blancs i estrets entram:
au pressing las paletas
q' obren l'escozia: sant
'tá la nuit de las terras
la peth hei corrent d'aire
ent' au muc shens ap'iar
d'out digun ne s'entorna

la pluja negra lo sable
q'alisa e Procha d'ortics
d'ambra de la grisa e muse
e demara com la nueit
a la menas de las Indias
dout las hei charcar l'ustas
sa man sorna las desfaca

l'estrada de las indias -1-

de cimparma dobla enhladas
las sapa seguen los viots
s'enciparment a miei riu
s'obarrissen dens sas lernas
de long de las destintadas
òloro de sau e d'alimba
'ntā le gaspa espeluhida.

Nòças segondas

(o purmèra nuèit)

Aqueth diluns shens chivau
Lo prometut qu'anava davant
Qüate òmes portavan la soa esquía
Sa pèth e son ventre d'argent
Deu geiss blau ençà
Dinc au lheit sacrat de sable
Dab nosautes vienón tanben
Ausèths de pluma e crums d'aiga
Pins d'azòte e ventòt de mar
Lum de mitat nòrd deu monde
E deu dia aquera mitat dusau
Qui dauneja sorda a la crida deu ser
Bièlas en kiriè lairar deu tristèr
Puish tots amassa que'ns anèm
Paquets plomats pr'amor deu vuèit
E a contra-briu de tortugas esbarridas
Per dessús los hats alets paraulas
Eth qu'a vist arribar sa purmèra nuèit
Dens de velas dauradas rosetas verdas
Era que dancè longtemps sas bailinas secretas
Abans de l'abraçar enegrida brutosa
Vertigòu desconeishut d'ua paur deliciosa
Penent susvengut eslurradís e vaste
Cap a l'arretrobança dab l'espier sancèr
Lo devís d'aulor lo viatge mescladèr
Ara qu'es sortit nud deu casau d'agrèus
E s'arrid de ns' i comptar tre los uèus
Dens l'eslambrec blanc qu'a jutjat lo vèrbe

EX IMO

A Bernat Manciet, mon vièlh amic de cinquanta ans

Te remembras, Bernat, ont e quand se siam rescontrats per lo primièr còp? Era a Andòrra, dins lis annadas 50, a l'escasença d'una rampelada occitanò-catalana. Mai se siam vertadièrament coneigits dins aqueli mèmis annadas, a la Biennala Occitana de Montauban, lo domeni de Fèlix Castan que salude tanbèn. Ma pichòta amiga Aneta, qu'es devenguda ma femna, nos aviá menats dins sa Dauphine jauna, Pèire Pessemesse, sa pichòta amiga dau moment e ieu. Sus la plaça carrada coma una immensa cort interiora, a la terrassa d'un cafè, sota lis arcadas, rescontram la joventut occitanista que compta : Félix Castan, Robèrt Lafont, Andrea-Paula Lafont, Ives Rouquette, Pèire Lagarde, Bernat Lesfargues, Andreu Malrieu, tu e d'autres (benlèu X. Ravier, C. Rapin, E. Espieu?) que lis ai pus dins la tèsta, alevat dau mètge Ismaël Girard, fondator e director de " Oc " e sa molhèr Clara; e aquel occitan dau teatre, Joan Deschamps que per la primièra serada, nos porgís un recitament de poèmas. Charram fòrça, en òc. Avèm vista dirècta sus l'avenidor. Darrièra vesprada, au bòrd dau flume, dins la pichòta clastra blanca... Dòna Girard, envetolhada dins una espetaclosa rauba dau sègle dotzen, acompanyada a l'arpa, canta li poèmas meravilhós di trobadors. Sa vòtz es linda, blosa coma l'aiga de la fònt que canta, e puèi sa vòtz repren melodiosa, abòrd lènta. Gaireben un cant liturgic...

Quan vei la lauseta mover/ De jòi sas alas contra'l rai/ Que s'oblid'e-s laissa cazer/ Per la doussor qu'al còr li vai....

Enaurament mistic de l'arma e di sens. Desirança de mai d'amor encara que la vida vidanta pòu nos en donar!

Es bèn tard dins la nuèch qu'emportam li projèctes que grèlhan, lis idèas espelidas en marcha d'una Occitania viventa dins la restauracion universala d'un umanisme en dangièr, e que siam belèu que nautri dos, tu Bernat e ieu, per ja pensar qu'aquela Occitania seriá una utopia?

Es aquí que me faguères legir ton recuelh *Accidents*. Un truc extraordinari. Ne restèrè nèc. Sa novetat, sa modernitat me forçavan l'amiracion. Aqueu caòs de la lutz de la creacion ambe de mòts que s'entretuertan, que fan petar lo ritme... Braçada. Promessa de se reveire lèu. E quiteriam Montauban ambe nòstri pichòtis amigas e perseguiriam lo dialòge eternau de l'amor.

Siás mòrt e ieu plore. Qu'èras mon grand fraire en poèsia. Aviás dètz ans e un mes exactament de mai que ieu (siás nascut

lo 27 de setembre de 1923). Fòrça causas nos desseparavan : nòstra jovença, nòstra cultura, ton catolicisme e mon atèisme, ton Ocean e ma Miegterrana... Mai avèm jamai agut de mòts entre nautes. Ah! si, de mòts, n'avèm aguts, aqueli de nòstra poèsia qu'a virat bèu de balhar un sèns à nòstra vida, cadun de son biais. Oh! se siam vists quàuqui fes, mai la distància entre Ate e Trensacq jogava pas a nòstra favor! Alara, se telefonaviam lo ser per préner de novèlas de nòstra santat, de nòstra poèsia, de nòstra vida. De fes que i a s'escriviam, mai solament de fes que i a. Sabiam qu'eisistaviam, tu dins ta Landa, ieu dins mon Leberon. Ti letras, despuèi cinquanta ans, deve lis aver toti gardadas. Rèsta de li retrobar! Quàuquis-unas me son vengudas sota la man. Que sián escrichas en francés ò en gascon. M'en voudràs pas de ne balhar quàuqui règas is amics, qué?

" Comme ton adolescence est claire, lumineuse, à côté de la mienne profondément tourmentée... Comme toi, je suis resté longtemps un enfant malade (ieu aviáu d'asma). je devais mourir à 11 ans, puis à 16 ans, selon les autorités médicales (c'est pourquoi j'ai bien rigolé lorsque mes médecins sont morts...). Nous devons tous les deux sans doute à la maladie ce goût terrible de la vie qui s'est manifesté plus tard dans notre écriture. Mais il vaut mieux ne pas en parler. T'imagines-tu ce que ces pauvres types de psychiatres pourraient en conclure en fait de banalités? " (août 1991).

" Toute l'année j'ai été mis à contribution pour parler et écrire sur Montaigne. Je n'en suis pas plus avancé. Montaigne est un branleur. C'est pourquoi je reviens avec un plaisir renouvelé à la poésie. À notre poésie occitane, dont j'espère avec un plaisir renouvelé à la poésie. À notre poésie occitane, dont j'espère avec un plaisir renouvelé à la poésie, que liens entre quelques-uns, lien d'amitié de prédilection... Que cette année nouvelle nous soit donc, mon cher Serge, source de poésie, une poésie toujours plus haute et abondante, où nous soyons écho l'un à l'autre... Ex imo " (2/1/93).

" Puisqu'ès anat a Amsterdam au museu Van Gogh, que poirés benlèu nos escrìver quaucom, per OC. Los provençaus qu'an pres la proprietat deu pintre. Mès qu'auràs segur vist en-là la beutat deus sons desins. Seré plan que nos hèssis véder un V.G. en negre e blanc. Ou'en pensas?

Qu'ai mancat morir en junh. Mes que sui adara de pès, e en camins entà Dacs, seré pas ua mala idea que t'estanquis a Trensacq. Qu'am dehèt a plaitejar... T'abraci. " (Julhet 98)

Ambe tu, Bernat, fau s'estonar de ren ò s'espantar de tot.

Ara, de que fas tu d'aqueu temps que passa? D'abòrd, après aver agut fach tis estúdis a Sciences-Pò, puèi à la Sòrbonna, entamenas, a la sortida de la guèrra, una carriera diplomatica que te fai restar dètz ans en Alemanha, is " affaires allemandes ", encò dau generau Koenig a Baden-Baden

(aviás fondat en 47 à Mannheim lo primièr partit europèu!); puèi t'entornas a ton ostau de la Landa, te maridas e te vaquí cap-mèstre d'entrepresa dau resset familhau. Aquò t'empacha pas de t'adunar a l'escritura. Escrives ambe Castan lo *Manifeste de Nerac* en 1957. Me sovendrai totjorn d'aquel article :

" En revanche par une interrogation constante des littératures de civilisations françaises et étrangères, sans distinction de siècle ni de situation, et surtout par l'interprétation des créations littéraires d'avant-garde : les écrivains d'oc espèrent trouver en toutes circonstances une solution au renouveau de leurs traditions et un mode d'expression de valeur universelle ".

Escrives d'estròfas, d'òdas, de sonets que n'en son pas, mai que n'en son, quora lirics, quora realistas, quora barròqui-sants, escrives tis accidents dau mond, escrives la vision d'un mond, lo tieu, la Landa, Sabres, Gasconha, embarcats dins lo grand tèrra-trema de l'univèrs, lo tieu e lo nòstre, ambe sis eslù-cis dissonants, si desliocaduras de la sombrura, sa lutz encigalada d'opilacions ritmicas. Pastas ta poèsia, Bernat, au torn excepcionau de ta tèsta, de ti mans, de ton èime e de ta carn, per li donar aquela densitat esbleugissenta de lumiera, aquela liberacion de l'alèn, aquela substància absoluta de la vida e de la mòrt. Coma dins ta granda òbra *L'enterrament a Sabres*, cinc mila vèrs e lo vèrbe, sempre lo vèrbe s'expanditz coma lo temps d'una memòria e d'una profecia, lo vèrbe que ven arquitectura immensa e primordiala de meditacion e d'interrogacion ambe lo boquet d'aqueu fuòc d'artifice, la ceremonia de l'enterrament de la *Dauna*, la Mòrta que davala dins lo nonrés de la tenèbra ò lo nonrés de la lutz? Una òbra extraordinària, a la seguida de la di dos provençau Mistral e Delavouët , *" una genèsi que seriá tan-bèn apocalipsi, un poèma-mond, un traucàs dins l'espès dau tèmps, de l'u-man e dau divenc, ont se rescòntan lo crit e lo cant, lo doç e l'amar absoluts, a l'endrech d'un centre que seriá pas que vuege. Qu'una espirala a devorir e a faire nàisser "* (Felipe Gardy : *Une écriture en Archipel - Federop*, 1992).

Bernat, vene de tornar legir *L'enterrament a Sabres* e ieu contunhe de plorar. Qu'es mòrta nòstra Dauna, que siás mòrt tu mon fraire major en poèsia. E ausisse vòstri vòtz de requiem a toti dos, ta Dauna e tu :

*" ma harmi que sòrt ma lenga hissada
per te magnifiar de voler*

*mon peishiròc d'auchèth que passa e que magnifia
t'ensarta shens rima ni rama
jamés per ua atau escurada
son silenci que se trufa de tu com un mèrle*

*plau tèrra negra sus nòste Sabres
Senhor que n'ès magnifiat e mès qu'aquò
atau la terradessa mès vatz entièner "*

Vaquí Ta " *Dauna* " es sepelida, Bernat. Mai coma l'as dich : l'ai enterrada, mai l'ai enterrada viventa. Alara ta lenga morirà pas. E tu nimai que siás amb ela sensa flors ni coronas dins ton nonrés de sabla, sempre vivent.

De legir :

" *Entre Gascogne et Provence - Itinéraire en lettres d'Oc - Entretiens avec les poètes Serge Bec et Bernard Manciet* " par Jean-Luc Pouliquen - Editions Edisud, La Calade, 3120 route d'Avignon, 13090 Aix-en-Provence, 1994.

I SOI PAS ANAT

I soi pas anat, al Grand Enterrament
demorat soi, en mièg del país tan planhòl
que lo seu,
rotas drechas que van pas enluòc
pas rotas, dralhòls
d'aiga cerclats,
Sabi plan que me caldrà i anar, sabi pas quora,
tornar véser la glèisa e lo cementèri,
n'i a un de cementèri ?
Passar sens s'arrestar davans l'ostal,
anirai pas dormir dins la maison pairala,
lèit freg e pinturas " pompièrs ",
armanhac e vin de Chalòssa
per alucar los rires e l'intelligéncia de la vida tota,
de las paraulas que fan pas besonh,
las trèvas de l'ostal del notari,
lo Bossuet del torn de França,
los retrachs, l'Espanha vesina de Salis,
çò mai prigond me lo teni per ieu.
Quicòm coma un temps que s'acaba,
son plegats dins la meteissa saca,
de la joventut e de la descobèrta, de las envejas
devèrs Sabres, Montalban e Carcassona.

Cant Primau

*Auròst 'tà Bernat Manciet
lo 3 de junh de 2005*

Mira, en Patmòs, eth huèc finau,
eras suas cendras.
Que's lhèvan ja, sornassas, lindas,
totas amassa arren que Cendra ;
e totun ja eth güèlh auçat
ath Pilar deth ton còr perdut,
qu'aganta, eth lum, un Jutjament
qui te'n deisha escrumèra ens lo Vagat Divin,
lèrmas de mar ath montar superbèth
deth blu crit ton en celestiau sepulcre.

Er'ombra aimada dera Dauna, dab tu,
gras après gras, long dera casta escala,
en çò d'etèms e mius recòrds hicada,
que cava,
recòrds deth hrair deth Bocau e deth Peugue
tot arrugent ta desliurança brava.
Hilh deth Senhor, umble e siu servidor
que te'n vas tu, trobaire,
ja qu'eth ton crit tostemps e'ns arrenvia,
d'aqueth abís estant,
ath Cant Primau deth Matin deths matins,
ar'esplendor deth Miralh deths miralhs.

Impromptú entà Manciet

Aliòs recèu l'afrenda
 sang negra gèma negra
 aliòs recèu aqueth tanòc
 que'ns dèisha un cotèth
 de lutz au còth
 aciù qu'èm dens l'arena esbeluganta
 èbris deu viu acèr
 solets au mièi deus astres estupats
 aciù qu'èm cargats de larmas
 emperlejats d'arròs negre nostes perpelhs
 los punhs sarrats l'anma hèra dreita
 que cantaram devath los arbes de nuèit
 vestits de heuç e de bitume
 vestits d'arríders e d'escarnis
 que cantaram lo bròc blanc a huèc
 cèu de halhèr sus la mar grana
 los pilònes electricis las estroncadèras
 plors escurs a nostas maishèras de mainats
 nosautes los barbares
 nosautes bandada deus subervivents
 que cantaram la fin deus mondes
 e las auròras a vièner
 que t'èi vist fregata chancar sus só-coc
 eslaca de peunas rojas
 que s'espandeish sus la ròca e dens mons uèlhs
 aqueth cotèth d'ara-enlà
 lama darrèr nostas perpèras
 e dens lo vente de las sillabas
 que serà carret entà portar
 lo terràs de tas brasas
 los arrebràs de mila ans
 e que'u possaram en davant
 lenga per troperada chorrarà per troperada
 de rusca camion e satellit e radar
 a la vista deus corbaishs de metau
 que netejan lo caminau
 mes non tocaràn pas ton espiar clar
 los ausèths negres los còrps marins
 dens lo cèu desplegats com sudari
 pausats sus nostas pèths bailina d'ortiga
 de Gasconha immortau
 qui trantalha còp de còm au còr

que vieneràn los aulhèrs d'aqueras cometas
d'aqueras legendas d'uglar
d'aqueths estremaus de navegar
e la tinta de dòu
que'n serà ja mei beròja
shens flaquejar d'esplendor
aliòs siliça asfalate escuma
que t'ès ahonat toats velas esclamatadas
sègle portat au cap deus braç
las parras de Trensac que son veudas
adara la seuva
que cranh lo vent furiós
aliòs adara qu'ès aliòs
sable tèrra sendèr capricòrn
adara qu'ès estela aubeta e nuèit e daufin
pin maritime e leugèr e lua
terebentina e tarlatana
de totas nostas gèmas que sagnam
mes lo huèc lo huèc que'u tienèm
dab arrauja
còr a hum
dinc'a l'òra darrèra
que perpetuaram
lo reclam d'aqueth reclam
lo reclam d'aqueth reclam

bernat manciet

May R. g. de

Oeil pour Oeil.

≈

Son oeil est une griffe. Son oeil gauche. L'autre oeil explore, examine, parcourt. L'œil gauche force le mensonge, diagnostique, opère. L'autre oeil record. Il fait craindre le coup de bistouri, qui doit détecter, rejeter, briser. La médiocrité, la vulgarité ne résistent pas au scalpel de la poésie gauche. Mais je ne mépriserais davantage de la réverie droite, piégée aux ^{reflets} ~~dans~~ de l'écrin, aux parcelles d'étoiles. L'œil droit est celui de nos nuits errantes. La gauche celui du rayon ultra-violet. Je arrive à ^{l'œil} ~~l'œil~~ gauche de s'étioler en goutte de vitriol. L'autre se dilate en cataplasme de ~~danse~~ musique. L'un juge, l'autre n'en pense pas moins. L'un jette la proie, l'autre traîne de l'aile, une aile caressante. Echange de virgules et de points de suspension, d'égratignures lustrées et de Baume des Pyrénées, d'exactitude féroce et de color hydrophile. Oeil pour oeil: je les regarde en coin, par les décourrez cruels comme d'amitié.

B.M.

estève salendres

Sòm

A Max Roqueta.

Lo causse grand
Se's emmantelat
D'un freg ponchut
Encastelat
Dins l'etèrna nuèch,
Los mots, la vida
Lo buf amistós,
Las pèiras de las casèlas
Ploran
Lo silenci pesuc
Daissat
Per l'etèrn motejaire.

Se pèrd la nuòch

Adieu a Max

Es coma se tot un pòble
Amb tu s'èra calat

Tornat al silenci de las caladas
A l'anar suau de las formigas

Desvariat cèrca son jogaire d'autbòi
Lo que lo fasiá cantar e l'encantava

Aqueste matin plora lo Causse
Son pastre estelat

E vai, trèva de nuòch
De lumen lum, orfanèu

Dins lo cèu de tos uòlhs
Se pèrd la nuòch e nòstras espèras

Nos demòra ton dire qu'escandilha
Per nos acompanhar sempre per camins bartassièrs

1er de julh de 2005

joan-frederic brun

Despartida toscaniana

Au fons d'aquela calorassa. Tot moviment ven grèu. L'univèrs entièr es un pegomàs mostós. Ni per beure de l'onga avèm sempre la garganta seca. Cada bruch s'ufla coma los crits esclèts dels aucèls que revoluman sens pausa, dins l'èr daurejant. E subran aqueles mots, definitius:

- "Sabes, i a Max Roqueta qu'es mòrt" ...

...

Lo telefonilhet nos a tragut aquela espinha de glaç, subran. Adonc es mòrt. Defuntat. Aquela granda aventura se clava. Maxon. La nòva m'es venguda trasforar subran tot lo cadavre, dins la cosor de las carrièiras. Siena. Aquela fin de Junh ont la ciutat toscaniana rebofís coma un grand peiròl dins l'estrambòrd de la fèsta dau Palio di Provenzano...

Lindes orizonts de Toscana a boca d'estiu. Un simbòl benlèu, una guinhada. Maxon es sempre estat, de còr e d'èime, un ciutadan de las ribas d'Arno e d'Arbia. Lo pus toscanian, segur, de nòstres escrivans.

...

E m'ère tan carrat de retrobar Siena. L'espantós mirament d'aquelas carrièretas penjaludas s'entraucant coma de calavencs entre de nautas faciadas de bricas roginosas. E mai que mai, uòi, la fèsta. Una leiçon de cultura viva au mitan d'un país viu, viu que non sai. Sens lo pegomàs de carton-pasta de çò que se ditz "cultural" au nòstre... Mas cossí an fach aici per servir tan vivent, conjuguit amb la pus fòrta modernitat, son estament de sempre, sos monuments medievals, sos asuòlhs de lutz e d'armonia sens tèrme pus bèus que ges de sòm?

Se ditz que lo país, coma la bèla au bòsc endormida, èra estat oblidat. Aconsomit dins sa paurièira, dau temps que l'istòria, a Roma, Milan o Turin, s'accelerava. Antau escapèt au betum dels amainatjaires qu'aclapa irresistiblement nòstre terraire e tan d'autres amb el.

Mas lo Palio, de tot segur, es una altra clau. Aici lo Palio es tot. Es l'arma de la vila. Cada quartièr (se ditz: *contrada*) se recampa amb fiertat a l'entorn de sa bandièira. E las contradas se van afrontar, una setmana de temps, sus la plaça màger de la ciutat: la Piazza del Campo. Cada contrada lòga un cavalièr d'elèit (se

ditz un *fantino*) e fai córrer un chival que li es atribuit per tiratge au sòrt. La finala se farà dimenge, a la fin d'un creis baug d'esmoguda. Los jorns d'abans, son los ensages: *le prove*. S'agís de veire de qué valon chivals e cavalièrs, mas tanben de los esparnar per que gardèsson tot son vam. Lo public trefolís. Mas perqué aiceste a menat tota la corsa son chival quasi au pas? Sai que se trufa dau mond? E se braceja e se crida. E son polidas las joves *contradaiole* de la pèl bristolada e dau sorire lifre quand s'escaufan per comentar tot aquò. Amb sas mans que s'abolègan e son visatge e la lutz dins sos uòlhs. E lo sorire: mortau. Los joves a bèles escaches cantan en còr l'imne de sa contrada. Un èr guerrejaire, lo meteís per cada quartièr, solas càmbian las paraulas... Se respondon d'un latz a l'autre de la plaça. La bolegadis-sa quita pas de s'ufllar.

Entre las espròvas se pòt endevenir d'aquí d'alai sus quauque placeta rescududa lo chival, amb un escudierà (*un barbaresco*) que plan planeta lo fai virar, l'amanhaga. E s'endevinha cossí deu èsser tot un trabalh d'amansir un chival perdut solet au mitan de tota aquela revolumada bauja, de tot aquel çaganh...

...

E se clava Junh. Dins Siena rebolissenta de calimàs e de fèsta ont sosque a trenta ans d'amistat e de complicitat amb lo grand encantaire dau vèrb, la votz qu'a cima de sa plenor se cala per sempre mai, Maxon...

Rotlar incantatòri dels tambors. Cada contrada desfila faròta jot sa bandièira. Un ritual seculari e complèx que cau de tot segur èstre Senese per i comprene quicòm a de bòn. De cançons. Los joves de lònca n'encanan, fins a se bercar la votz. N'agante de flòcs mausegurs, coma de poèmas subrealistas: *il volto della fede*... Lo visatge de la fe. De qué ven faire la fe dins aquel intens ritual pacific e guerrejaire? Me fai soscar a un grand tèma baroncelian que siaguèt mieune, apassionadament, dau temps de mon jovent: la fe di buòus. Verai, la fèsta es un afar de fe. La religion nais primitivament de l'enflambament gaujós collectiu e crudèl de la fèsta. E l'embelinament de la revolumada, a l'ora ont raja lo sang, lo sang innocent tot roge, a cima de la fèsta, a cima dau baujum, congrèa lo sagrat. Viatge de la fe. *Volto della fede*... Mas soi pas segur d'aver entendut aquel flòc de frasa desaviant. Benlèu me soi enganat. Caucanha...

Dròlles e dròllas en vestits dau *trecento*, desfilant au reglet dau tambor coma de batalhons d'antan. I a quicòm de terrible dins aquela rampelada guerrejaire que serpateja lònge de las carrièi-

ras. S'entend alin, un ecò amudit, e a bèles paucs se sarra, tri-
onfanta, conquistaira. Rebutada per las auturosas faciadadas dels
palais secularis. Es un embriagament primitiu. Un immens rajar
de violéncia contenguda. E tanben un jòc savi. E de chormas de
jovents e de joventas que barrutlan, ponh levat, cridant sos
refrins patriotics de quartièrs sempre meteisses, solas càmbian
las paraulas. E se respondon...

Fai sempre mai caud. O dison los jornaus: *sempre più caldo*. Los
vièlhs se morisson de secum. Ja quinze en Itàlia. *Stroncati quin-
di-
ci anziani*. La calor congrea lo baujum. A Roma se violan a bèl
esprèssi de polidas toristas anglosaxonas. E aquò mèrma pas:
l'ondata di stupri non s'arresta. Los jornalistas fan los comptes.
Anuòch una jove canadiana tornarmai, dins lo Testaccio. Un
quartièr pasmens quietós, per tan que me n'ensovengue. E prò-
che Novara es pièg. Dins un endrech sonat Bogogna. Un
desesperat que colleccionava las armas massacra a de reng tot
çò que vei. Lo geomètre dins l'escalièira, los *carabinieri*, las gents
dins las carrièiras. Avia trètze fusilhs e un pistolet jot sa flaçada.
Es quora ausiguèt que se parlava de lo fòrabandir de son ostau
que perdèt la cabucèla. E qu'ensagnosiguèt a bèl esprèssi l'intra-
da de l'estiu...

Me reven quicòm. Au mièg d'aquela malaisança congreada per
la calorassa. L'estiu matrassaire. Car me maine que Max s'imagi-
nava el de morir en auton: Octòbre, o Novembre. O escriu dins
un poèma. Esperant dins la sèlva fonzuda de l'endormiment, a
l'entorn d'un lum tremolant, lo corbatàs, l'aucèl de las armas
perdudas, que li cridariá dins la lònga nuòch freja son "pas jamai
pus". Estranhament, lo darrièr còp que l'ère estat veire, au mitan
de la prima, li aviá porgit mon pichon librilhon de reviradas dels
poèmas de Poe, ont senhoreja aquel corbatàs. Coacant son
"Never more!". E m'ère pas mainat dau simbòl. Aitanben lo cor-
batàs aguèt la fantasiá de far tot lo rebors lo venir quèrre a boca
d'estiu. Dins una mesada qu'es pas sieuna. Lo quite jorn dau tri-
onf de la lutz. La Sant Joan. Los fuòcs abrandats. Aquí ont nais
e se deslarga la grand foliá de la sason cauda. "Ai tant aimat lo
caumanhàs dau temps de mon jovent, m'escrivia Max. Ara m'a-
blasiga".

•••

Viram lòng de carrièras emplidas de gaug e de voladas d'aucèls.

Subran me ven la sentida de l'unitat fonsa de l'òbra de Max. Ai
caminat amb el un terç de sègle sens me'n mainar. Ni que m'o
diguèsse. Era son esfòrç de cada minuta dempuòi tot aquel

temps: complir aquela òbra. Ne concebiá lo plan. M'o disiá. Escotave, mas aiçò me disiá pas res. E subran me crèba los uòlhs: aquela òbra la vese dins tot son ample quichada coma un ponh de colèra, impossible castèl de sòmi raubat au silenci. Armoniosament equilibrada coma aquelas vòutas redondas tan menimosament alestidas que nos revenon dau fons dau gorg sens fons dau temps, concas de silenci.

D'aquel projècte Max n'aviá agut la sentida, au lindau de sos otanta ans o quasi:

*Ara mon pè tòca la lausa
la grèva lausa de la patz.
Tot just ai lo temps de parlar...*

E d'aquí enlai prenguèt la paraula tornarnai. S'arrestèt pas fins au darrièr badalh. Una lucha sempitèrna, pinhastra. "Bastiguèt de paraulas una paret granda per se despartir dau mond escur. De paraulas sens trelutz ni rebats, de paraulas de cada jorn ambé son pes de causa. E perdequ'avián pas que lo rebat de las causas, pas lo sieu, aquí que se faguèt lo miracle. E la fònt dau dedins se tornèt metre a rajar e son murmurejar leugièr venguèt un cant. Lo cant dau grillh que vai a las estèlas." E aiçí siam. Nos demòra lo cant e res lo farà pas pus calar. Lo sorgent miraclos que semblava aturat per l'eternitat dels sègles avena tornarnai. Son enclausiment mortau es avalit. La nuòch pòt pas pus res contra el. L'òbra es complida. L'avèm aquí.

...

Rajolar de l'aigueta. Las fònts de Siena son totas estranhament quietosas. S'es estat dich que marcan l'estat de sequièra d'un país sempre amenaçat per la set. Surgentan doçament au recanton de quauque placeta penjaluda, jot un elegant pali de brica roginèla...

Aqueles pesquièrs tan quietoses fan comunicar la mostosa mal-anconia aconsumida dau país dels vius amb las venas escondudas que s'entrevescan tant e mai jot los tres sèrres roginoses ont s'aubora la ciutat. Car Siena es tanben ciutat sosterrana, ont lo tiure e la beralha son estats cavats de pertot de pertuses e de cròtas imorosas, mièg emplits de tèrra e de gravasses. N'i a, se ditz, de lègas e de lègas. Aquí s'acanalán, misteriosament, los rius que van surgentar jot los bèus arc-vouts de las fonts.

Per prene la mesura d'aquela Siena sotrana que sosbauma de pertot la ciutat de lutz cau anar visitar l'ancian espitau de la vila,

ara cambiat en musèu: Santa Maria della Scala. Que se dobrís en fàcia dau porge marmorean de la catedrala sus una plaça ont varalhan los colombs. Tre l'intrada vos aculís lo sorire trist, empeirat per l'eternitat, dau chivalièr Giovanni Batista Tundi. Espandit sus sa lausa de marbre, braces en crotz, vos trai son messatge silent. Soi tornat, çò ditz, a la vertat elementala. Me disián de nòble e preclar chivalièr e ara soi tornat a mon èsser veri. Ne soi encara tot esterlucat. Tot aquò's tan simple detràs lo miralh sorne. E tan diferent de çò que cresiam. Ieu tanben me seriái pas pensat que siguèsse antau. Ara cute los uòlhs sus la revoge amassolant d'aïçaval. Vos laisse mon trist risolet de pèira. Soi enlai.

Una data dins lo revolum baug dau temps: AN XLVMENIXDXIX...

Dins lo vestibul se desvistan puèi las frescas famosas que pintran en colors esbarlugantas de vertat la vida d'aquel espitau a l'Edat Majana. Mas la pus pertocanta es aicesta, en dintrant a senèstra: una escala que poja de dempuòi las cambras ont agonizan doçament los malautes fins au cèl ont tresfolisson los àngels dins lo treslús de la gaug absoluta. E pausadament las armetas dels paures defuntats, coma de pichons manidets renascuts a un existement nòu, escalan cap au portal bleuge ont los aculís amb un meravilhós sorire la maire de Dieu.

E tanlèu cau davalar dins l'enfachinament irreal que disiái, aquel de la Siena ombrenca, l'encanha infinida dels corredors fresqueiroses, que s'entrevescan en giriva de mai en mai prigond jot l'ancian espitau. Aquí dormissiái sus una estrecha lechòla Santa Caterina de Siena. De sa cèla monastica n'an fach un santuari: Santa Caterina de la nuòch. Un bas-relèu rementa l'instant bèu e terrible ont cinc rais de lutz bleuja venguèron entraucar dins sa jove carn las terriblas nafraduras de la Crotz. Los clavèls dins las mans e los pèses, la ponhidura de la lança dins lo pitre. Caterina es de ginolhs davant lo crucific que li trai sos cinc rais. A cima de l'amor e dau sofriment. E sa fàcia es pasibla. Darrièr, una fenèstra es largament alandada sus lo campèstre toscanian, esbarlugant de clartat e d'armonia. Es la Toscana e es tanben lo paradís. Sus un sèrre s'entreveson de pinhèls d'arbres delicadament pintrats. Autcipresses e olius. Camps facturats. Tot es compés, doçor. La meditacion mistica de la santa se dobrís sus l'infinida armonia d'una vision de paradís e aquel paradís, es pas luònh de la tèrra, nani. Es aïçaval: es la Toscana.

Jot Santa Caterina de la nuòch se davala de mai en mai prigond dins l'odor de la tèrra imoissa, lòng de galariás que viran e reviran, voidas, silentas, dobèrtas sus de perspectives d'ancianas cròtas afondradas o totas plenas de tèrra e de gravasses.

Aquí, son arrengeirats los sovenirs pertocants dels ancians seneses: Etruscs, Ellenistics, Romans. D'urnas funeràrias mai que mai. Amb de visatges salits dau fons dau viravòut dels sègles que vos traucan l'arma e l'èime.

Luòn h jot tèrra dins aquela odor d'argila imoissa. Modèstas urnas funeràrias ont se rejonhiá las cendres dels paures defun-tats. Romans, dignes davant lo gorg desconegut que mitologies, filosofias e religions a mistèri lor fasián entreveire coma una escura e fosca subrevivència en riba de l'oblit. I fasián fàcia amb una fatalitat entristesida. Mas pus bas los Etruscs. Urnas pichonas de ròc escalprat, totas semblantas. L'egalitat davant la mòrt. La notícia ditz: "urnetas". E aquí lo mòrt se dormís, quietós, amb un bèu sorire de serenitat estadissa. Leiçon dels ancians Etruscs: lo respàs de l'òme just es una doça sòm.

Sus de terras s'entreveson de visatges esvalits que jamai digús sauprà pas ne dire lo nom. Una dòna, dau perfil aristocratic e angulós, mira un aucèl que se'n vai amb dins sas arpas un doble diadèma. Quau es aquel aucèl? De qué rauba? Ai l'impres-sion que lo diadèma es l'armeta enveirenta de la dòna dau perfil angulós. Que se'n anava per sempre dins l'azur, dintre las arpas de l'aucèl. E la dòna aiçaval lo mirava, amb languiment. Lo diadèma de sa vida. Grun a cha grun. La pus unenca de las belò-rias. N'aviá pas sachut avalorar lo prètz quora, fonhosa, lo por-tava a son còl. Ara s'enaira e tornarà pas jamai. Sa vida enana-da. A aquelas oras se n'oblida tot lo fèu, sol demòra lo languim-ent dau gost dau mèu perdut per sempre mai.

S'endevinha que lo grand esmarrador aigalós de las cròtas se deu perlongar luòn h encara jot la ciutat. Quau ne conois totes los recantons?

En tornant pojar cap au lum, desvistam una figuèira. A grellhat aici dins l'ostau, dau temps qu'èra mièg abandonat. E expandís sa rama per una fenèstra. L'an laissat. Se vei d'una carrièira. Simbòl testard de vida. Mai fòrta que tot. L'irresistible vam de la vida vegetala. Secrèt de l'èrba.

Aiçò, l'èrba que regrelha sempre, e los mòrts antics doçament aconsomits, me fai tornar pensar a Max. Qu'es passat de l'autra man dau miralh. Aquí - o escriguèt - ont "los mòrts espèran jot las èrbas, embriagats per lo sorne lach qu'en riu lor ven de las ensenhas"... Seríá aiçò lo saupre miraclos e escondut dau contaire Prien, qu'embelinava los jovents amb l'istòria de Joan de l'Orsa e "sabiá tanplan lo secrèt de l'èrba"...?

Una darrièira escorreguda sus lo camin dau retorn. En passant per Florença. Pas qu'un parelh d'oras entre lo trin de Siena e l'ae-

ropòrt. Reveire la faciada mirgalhada de negre e blanc de Santa Maria Novella sus sa larga plaça ont de tartugas carrejan d'obeliscs, e ont antan se corriasiá, se ditz, un Palio. I seriái ben repasat veire la fresca terribla d'Orcagna ont Bertran de Bòrn, virant per l'etèrne dins son infernenca combassa, carreja davant el son cap trencat a la manièra d'un calelh. Mas ara l'intrada de la glèisa es paganta, e s'endeven de mai qu'es pas l'ora. Pojam per la Via de' Cerretani fins a la catedrala e au batistèri, auboram lo cap per n'avalorar la majestat ufanosa, la verticalitat sublima. Lo campanil de Giotto. Piazza San Giovanni. Tan de calor, tan de mond amolonats que van e venon. De toristas a tropeladas espessas, adralhats per de guidas que cridan en american. E lo calimàs espés, estofarèl.

A man senèstra i auriá la bibliotèca Riccardiana amb son famós manescrich N°2909 que i cabisson tres cents cançons trobadorencas. Un tèrç perquinaquí de nòstra lirica medievals. Un pichon volum espés titolat "Rime provenzali di diversi". Sabe que, lo dobriguèsse au mitan, i atrobariái, esperdut d'emocion, las òbras compètas d'Arnaut Danièl e i legiriái aiçò:

*Anc eu non l'ac mas ela m'a
tots temps en son poder Amors...*

E tant e mai. Tot bèu just lo temps d'i soscar. Fugissèm aquela molonada que fai virar lo cap en virant sus la drecha, dins de carrietas escuras. Me rapèle qu'es per aici que s'atròba la "Casa di Dante" qu'a pas res d'autentic, pareis, mas que senhorejava au centre de l'imaginari de nòstre paure Max. Que n'imaginèt una altra, encara mai improbable mas poeticament mai autentica, sus una placeta d'Argelièrs.

•••

E lo trin landa a bèl èime. Piacenza, Voghera...
E fin finala Turin.

Vision furtiva de l'eleganta capitala romantica dels Princes de Savòia. Lòngs baloards afrescolits per sas passejadas jot d'arcadas. Estazione Porta Susa. Doçor d'un matin regolant de lutz dins las lèas de platanas, au lindau d'una jornada que serà segurament caniculària ela tanben.

Estranhament en davalant dins lo passatge jot las vias, lo sottopassaggio, desvistam una pancarta que sembla subrealista: "Inghilterra". Amb una flècha. Per aquí se vai en Anglatèrra. Nautres que nos cresiam embarrats en Itàlia per una mena d'enclausiment. Sufiriái que passèssèm aquel sosterran e ressortiriam benlèu a Trafalgar square, o ras de Westminster davant l'estatua equèstra de nòstre bòn rei Richart, trobador e protector

de trobadors... Un instant la pensada me'n ven, mas en desvistant de mai pròche la pancarta se vei escrich en pichon "corso". Es pas fins a l'Anglatèrra que vai aquel passatge, solament fins au corso Inghilterra, un pasible baloard asombrat de platanas...

Aitanben vau pas enjusca au fons dau sosterran. Ni fins a Westminster. Tòrne a la lutz sus un cai de gara. Soi encara a Turin. Enlai, de l'autra man de las cimas de Moncenís, trobarem ben lo biais de jónher l'ostau.

...

I agandiguèrem dins la vesprada. Passat Chambéry tot s'endevenguèt subran aisit. Erem pas mai estraviats. Fasiá totjorn tan caud. Se pausar. Se banhar longament per escafar la lassieira e la susor dau viatge. Cerquère de jornaus que parlèsson de Max. Ne recampère un ramat. Pas grand causassa que me satisfague. Caudriá soscar de far quicòm mai. Mas tombèrem dins lo revolum màger de la vida ciutadina. Sens trobar lo temps de far una pausa. Fins a la dimenjada ont èrem convidats enfre tèrra dins una faròta estacion termala. I deviam far un rescòntre espectaculars, aitanben, aquel dau terrible Paragordius, metafòra crudèla de nòstra vida a totes.

...

Es pas un asard s'aiçò se passa sus lo bèrle de la pus linda fònt de tota l'encontrada, una fònt miraclosa qu'amaisa las pus òrras malautiás de la pèl, de tan qu'aquela aiga se vend a bèles carregs de botelhas e de brumizadors fins au Japon. Car cau d'aiga pura, pura que non sai, per aquela terribla alquimia de la vida. L'afar es enfachinant e òrre. Maxon, que nos a quitats i a tres setmanas, o auriá inserit dins son Verd Paradís. Aquí lo fach.

Eran una mièja dotzena dins la doçor pegosa d'aquel vèspre de Julh, a mirar lo sòu. En cèrca de grilhets. Lo grilhet que fai pojar fins a las estèlas lo cant de l'estiu. Tan de poètas o escriguèron, au nòstre o en quicòm mai. "Savi qu'au dire dels vièlhs savis / tant as delícia de ton cant / que n'oblidas tota pastura / delícia, e morisses, cantant", ne ditz Max dins "La pietat dau Matin"... Ai retrobat dins la "Crestomacia" de Bartsch aquel tan requist "dire dels vièlhs savis": "Lo grilh a tal natura que tant ama son cantar e tan se'n delecha que no's percaça de viande e mòr cantant". Aquí perqué lo grilh, ço ditz Max, es "rei de la soletat dau mond"... Pense tanben a la destinada tragica dau grand poèta lauragués, montpelhieirenc d'adopcion, August Fourès. El ne faguèt quitament un libre: "Les Grilhs", publicat en 1888. Per Forés los grilhs de nòstre campèstre "cantan per la lutz e la veri-

tat"... Max Roqueta anarà encara mai luònh: "ton cantar que mòu las ensenhas / que mòu lo mond e mai lo vent"...

Grilhls a l'intrada de l'estiu. Mas de mond èran mièja dotzena, atentius, menimoses, que ne cercavan en riba de la fònt clarinè-la. Bèu s'èra sarrada per lor demandar de qué fasián. Aprenguèt antau qu'èran de cercaires qu'estudiavan lo comportament dels insèctes. E aquí, d'estudiar, i aviá a de bòn un quicòm que cre-mava au lum.

Doçament, dins l'èrba, se despertava lo cant. Tau que lo despintava lo grand poèta d'amor e de guèrra dins son libre dedicat a aqueles reis de la soletat dau mond: "Sus la boca de la nuèit una musiqueta clarinèla que tindina fòrt e mòrt, tan que lo cèl suau a de pimparèlas lugrejantas". Verai, Forés balança pas de los sonar "trobaires", aqueles insèctes que tant an delícia de son cant. Mas cap de nòstres poètas aviá pas ausat parlar de la terribla astrada dels grilhls quora, a l'intrada de Julh, cantan en riba de las pus lindas fònts.

Aiçò, nos o expliquèron los cercaires. A ras de l'aiga que cascallejava. Lo rei de la soletat dau mond, perdut dins la delícia de son cant, rescontra, au fons de sa delícia, un vèrme nommat Paragordius Tricuspidatus. Fin coma un peu de fada, aqueste s'enfonilha doçament dins sa carn, dins "lo còs en faïçon d'òs d'oliu raiadet" que despintava Forés. E lo grilh, dins la doçor dau campèstre, contunha doçament de cantar, fins a n'enclausir las ensenhas, mentre Paragordius li manja a bèles paucs la ventresca. Amb una predileccion per los genitòris. E passa pasiblament lo temps. Lòng de las vespradas, per reprene la fina pintura dau poèta, fan fernir sas "doas aletas arrapadas suls costats, dejós un estug que se durbís pel mièg en doas tampas, que semblan èsser d'escata de tortuga, capriciosament flapadas de negraud e de rossèl: las bestiòtas las tenon gaireben dreitas, coma s'alatavan, e fretan vitament los sugròsses qu'i son pausats, los unis dreits, los autris en escaire, e aquò es atal que ne tiran los gric-grics, gric-grics de lor cant estival."

Los grilhls, son nom verai es Nemobius Silvestris. "An lo cap bombut, negre e lusent coma'l jaiet, encornat de doas sedas, plan dentat; lo còs en faïçon d'òs d'oliu raiadet, e amb dos fialses per coa; las cuèissas de darrèr pro ben ramplègas e, subretot, sautairas; las patas espinosas", nos ditz Forés. E tota la nuòch embelinan lo silenci. "Cantan per la lutz e la veritat"... E mentre cantan, mentre s'esbevon dins lo plen de sa delícia, dins lo silenci mofle de sa ventresca, lo terrible Paragordius creis, s'espompiguent de li manjar las carns. Mai que mai las pus gostosas, las que servirían a congrear d'autres grilhls. E passan e

passan las setmanas. Nemobius canta, e encanta lo mond. Coma se res mai se passava pas. E d'aquel temps, pasmens, Paragordius creis, dins lo silenci, rosegant per l'endedins lo vièlh savi embelinat per sa delícia. Mas aiçò vai pus luònh. Misteriosament, l'òste escondut secrèta de chucs miracloses que modifican lo sistèma nerviós dau grillh. Las cellulas nerviosas se multiplican a bèl esprèssi, dos còps mai prompte que dins un grillh non parasitat. La cervèla e l'èime de Nemobius se tremudan. A l'aflat dau vèrme que lo rosega, lo miraclós cantaire se càmbia en quicòm mai. Li ven d'autras idèas. Sos gosts càmbian. E subran, quita de cantar, abandona sa tuta, e s'acamina cap a l'aiga. El, l'estatjant de las claparedas secaroses, se vai traire dins lo miralh dau riu linde qu'avena de la fònt. Qu'es aquí que Paragordius deu contunhar sa vida. Lo terrible vèrme, o puslèu Nematomòrf, es una creatura aiguèstra. Dins lo ventre dau grillhet es ja vengut lòng que non sai. Tot replegat dins l'abdomen cantaire. Mas buta lo brave Nemobius fins a l'aiga. E, tot cantant, lo grillh s'i trai. El qu'a pas jamai après a nadar. S'i apre-fondís. E aitanlèu, au travèrs de l'espessa carapaça dau semblant d'escata de tortuga, capriciosament flapada de negraud e de rossèl, se vei un linge peu negrès que salís, traucant l'espessa quitina. A bèles paucs se desplèga, lòng, tan lòng que sembla dau tot impossible qu'un tan grand vèrme aguèsse pogut demorar replegat dins una tan pichona brustieta. Dau linge còs en faïçon d'òs d'oliu raiadet, despintat per lo poèta lauragués salís aquel lòng fiu plegadís e inacabable. E lo savi cantaire es aquí tot entreprés, se laissa sàviament desertar per son òste golafre. E tan coma pòt ensaja de tornar sus la riba.

Pòt arribar qu'una rana o un pèis n'aprofiechesson per engolir lo paure grillhet. Que sa trista vida s'arrèsta aquí, esbocinada. Mas lo nematomòrf, el, subreviu a las dents dau predator. Demòra un brieu dins sa ventresca e puòdi, estent que l'endrech li agrada pas, se n'escapa segon sa manèira, au travèrs de las gaunhas o de las carns, per rejónher l'aiga linda ont vòu viure. Linge coma un fiu, es mai fòrt que tot, trauca tot, atraversa tot. Res li empa-charà pas de jónher l'aiga linda. Ges de carn li fai pas barri.

Bòta, sovent lo grillh, desertat per l'insadolable Paragordius, escapa a la rana e au pèis. E s'atròba tot estonat sus la riba, lo ventre void, incapable de se reproduire. Desmasclat per lo crudèl estatjant de sas meginas. E s'endeven aquí. Qué far? Trebolanta, desavianta leiçon: lo grillh se tòrna botar a son prètzfach de sempre. Ni que tot son còs siá desenant pas qu'una envolopa voida, una armadura botissa, "freta vitament sas aletas, per ne tirar los gric-grics, gric-grics de son cant estival." E tornarmai, vojat de tota sa substància, nafrat a mòrt, mòu amb sa pertocanta musica lo mond, lo vent e las ensenhas. Grillh

perdut quand l'ochava canta.

Terrificanta metafòra dau poèta. Fraire dins son astrada d'aquel savi e encantarèl Nemobius ... Lo grilh. Que s'endeven que quora son cant poja a las pus indiciblas cimas de la delícia, es aquí tot bèu just qu'au secrèt de sa carn, dins lo silenci, quauque nematomòrf abramat se lo rosega tot viu. E lo càmbia a bèles paucs en envolopa voida.

Avèm totes, sai que benlèu, nòstre nematomòrf. A la semblança dau grilh. Ni qu'o volguèssèm pas saupre. E aiceste, jamai fugís pas nòstra carn. I es dempuòi la començança e nos rosega doçament. Aitanben nos empacha pas de cantar. Cau pas que nos empachèsse de cantar. Si que non quora cantariam ? Que benlèu es quora avèm la sentida clara de l'irremediable avanç d'aquela rosegadura contunhosa que nos venon los cants mai bèus, aqueles que mòvon lo vent e las ensenhas. Per reprene lo mot de Max. E lo fèu de la rosegadura mortala se càmbia en mèu requist.

...

Sèm passats veire dins la mofor de la tantossada Leona e Joan-Guilhèm Roqueta. Amassolats encara de la mauparada, dau vuòge immens que los subronda tot d'una. Avèm parlat long-temps de tot e de pas res. Dau temps dau jovent, a Niana, que Max e Leona vivián a l'estrech dins un ostau de vilatge sens aigacorrent. E lo jorn qu'anavan aver un aiguièr au sieu, siaguèt la guèrra. Pasibla espèra en Tunisia ont quora los Italians trasián de bombas, fasián ben mèfi de pas tocar ges d'endrech abitat, vist que los Italians enlai èran nombroses. Aitanben la guèrra Leona se'n remembra coma de vacances gostosas e pasiblas. Au plen de sa jove vida. I a tan de temps ara. Setanta ans. Leona e Max èran estats maridats ensèm setanta ans de temps...

E l'òbra. Un prètzfach acarnassit. Mas, Leona o afortís, i trobava son bonur. Aquel trabalh èra tanben la gaug de sa vida. E Joan-Guilhèm me mòstra las preciosas relíquias, retenèm un pauc nòstre alen. De dorsièrs menimosament alestits. Totes los projèctes d'òbras encara non escrichas. De peças: lo vailet d'esmerauda, Beatritz... Las idèas, lo plan, de reflexions... De desenhats de libres pausats en riba de l'existement, en potencialitat, que veirem pas jamai. Mas que poirem imaginar a partir d'aqueles pertocants dorsièrs. Cau prene totas las mesuras que cau per qu'aiçò se degalhèsse pas, se mesclèsse pas, se perdiguèsse pas. Descubrirem antau, un pauc coma se parla dau teatre perdut d'Euripid o d'Esquil, la literatura non escricha de Max. Tot

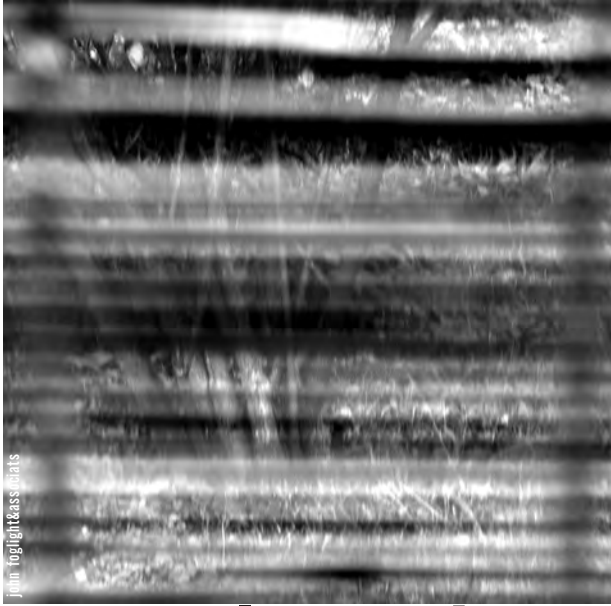
un apens irreal, fantaumatic, de la pus granda òbra occitana dau sègle vint. Que jamai lo legirem pas, mas que lo poirem somiar... Coma una pòrta subran dobèrta sus l'orizont tresludent d'un país de legenda.

Son prètzfach l'a tengut fins au darrièr badalh. L'èime butava sempre en avant aquel linge cadavre anequelit per lo pes de las annadas. La carn seguissiá pas pus mas l'esperit contunhèt d'aquí que, coma una mòstra, la mecanica de la vida s'aplantèsse. Lo vielhum aviá pas agut ges de presa sus aquela intelligéncia, sus aquela volontat. Mas lo prètzfach superava las fòrças umanas. Podiá pas èstre menat cap a son acabament. Nos demorà a costat dau vast edifici bastit a de bòn de visitar en pantais los tresludents libres qu'aurián pogut èstre escriches e qu'o seràn pas jamai...

Julh de 2005 (Siena, Turin, Montpelhièr)

En-rè !

Agachi pas lo temps que fa.
 Qu'abonda ?
 Acabetz de m'agachar, nívols,
 emai los arbres e los ostals
 que passatz e ja m'avètz oblidat.
 Ai tot perdut en país enemic.
 Contunharetz, contunharai pas.
 Se cal tenir dessospartit
 del quite jornal quand lo legisses.
 La cadiera que t'assiètas
 sembla pas una pèça
 de ton ossamenta,
 o sap melhor que tu.
 Lo capèl, as pas besonh de capèl !
 Nut dins ton còr e ton èime, de segur,
 per lo restant dels jorns.
 Lo pes, quand te pèsas,
 pèsa pas tas pensadas.
 Pèsa lo sang et la pèl,
 çò que vòl pas morir, quand la vièlha repotèga.
 La paura vièlha a tòrt :
 lo vent, pas que lo vent de vertadièr.
 L'òbra fug dins lo vent que
 trigòssa los papièrs coma las fuèlhas de las platanas.
 Qu'es aquò que resistís al vent quand vòl ?
 Vent, mon vent-mèstre, quora neportaràs mas piadas
 e mas cendres qu'escampilharàs plan coma sabes ?
 Ven aquel vent, pr'aquò, del causse santadós.
 Tu, rè, estrangèr !
 T'avèm pas cridat.
 Mas trobaràs aici lo gost del pan.
 Ieu l'ai perdut per òps.
 Fai coma ieu, ten-te fièr, mas luènh del vent
 despatriat.
 Poirem córrer de cambaliá
 sens s'agachar
 dins l'aura espelofida,
 que los uèlhs nos fan colhandra.
 Vòli pas somiar nimai saber nimai creire
 çò que los companhs dison.
 Que se'n anguen al fuòc de l'infèrn !
 Aici lo fuòc del solelh o cramarà tot.
 E nòstra serenitat trabucarà pas,
 car lo temps es lo temps.
 Tot nos ditz que los mòrts son vius.

john togliatti&associates

novels optics

LA C.D.F jornal (1969-2019)

DEDINS D'OSTAL

10 d'abril de 2005

Aquò òc ! Era urós d'aqueste novèl optic d'aqueste bèl espaci, l'èime l'Ome coma una ascèsi del trabalh etèrne de las mans coma una pòrta dralha d'un dedins purificat. Segur o cal saber que nosautres l'aviam volgut a poder de volontat a poder de power of love aquel present vengut demest los dements de la darrièra estança. El, lo sosten vertadièr fach de fusta del defòra, El, fach de fèrre sens flaguesa, El, en mai d'aquò palm de pèiras ficadas pel sòl, El, tant i a que nos tafura tota tèrra. Vai ! Voliam manjar tant e mai la Mòrt by the mortier. Menimosament sonque Amor serà pr'amor...

E macarèl ! Ieu Lilia èri tuta d'aqueste vièlh viatge d'aqueste voide viu la fortuna la Femna coma mal te vòli lo metal qu'òm me fasiá sabrondar gotas de pluèja sus las clucas lagremas clacantans dins l'escalièr. Los tempèris, la Vida me pensavi, m'engnavi benlèu... Una causa una Casa amb maites parets plagas pòrtas plafons pegas plancas plombs planhs plats plantas porrats de pertot... Tan pièg pel patac and many ponchons e pre-sons, pestèls e pesquièras, pibols e pietadós, poses e poscas.

Alara perqué s'ormejar ?

Homo sapiens que sabi mai e qual o sap plan ? Qué que ne siá un jòc l'ostal es ! El es atal e ieu sus l'asuèlh adieu soi.

Adara perqué bastir ?

E quin camin de Sant Jacme espèri sens relambi, que sosquege o que venga, El, pèira cauda capitala del còs e còr del sistèma solari e cossí mai dire apocalipsi de cadun dintre dins mon dintre.

E miladieu ! Cossí quicòm cossí cavar la lenga ont viure liure ont aquò coma aquò come back home baby e per craular amb los còrbs calinhar e castigar show must go on caminarem atal que farem çò d'estonant per esquiçar l'escur m'es avis que devèm far cagar l'ostal, El qu'òbra coma cal, tal Amor e ventral...

MORRIN DE DALH

Morre de tòla, a'n eu non si pòu dire, tant si vetz qu'es gentilh e que tròp sovent encar li escapa de si sorrìre, mas li sieu gautas son coma fendudi de doi còps de dalh, de gautas rebì qu'en francés si diria de taillées à la serpe mas aquò non es pron fòrt manco pron precis. Qué serpes, de dalhs, aí. Non mi diguetz mai que veni fòl, aquela estàtua si que l'ai vista que li escapava de si sorrìre, la cara bèla e sempre severa tot un. Coma lu autres, lo sonavi " Morre de tòla ", que tant lo sieu nom lo sabèm pas, mas despí que lo mi siáu vist (ò que lo mi siáu fach) si bole-gar, li dii " Morrin de Dalh ". En cas que saupessiatz pa'ncar que de tant en tant fau lo mago, emb aquò, seretz prevenguts.

Prevengut, ieu parier o deuri èstre, despí qu'o dii que plus jamai sequerii lo cors dai mòrts, e quant dangerós pòu èstre de si perdre suu camin dont si passeja la Fada dau Bonet ò de far d'elixir d'amor sus de basas de vin roge. Mas finda prevengut, coma resistre a tant d'experiéncias nòvi ? La mi volii jugar Dòm Joan e convidar l'estàtua. M'avia fach oblidar li mieu pecats un demòni (pròpi un dai bòi, n'es ver), e mi veguent sensa reprò-che, mi penseri alora de non mi pilhar gaire de risc. Aquela ! Va ben, l'estàtua de Morrin de dalh, la convidi, li fau raviòlas-dòba, mesclum, formai de fea, li fau tastar lu gressins, de pebrons rimats, le grand jeu. Estòria d'un spectacle, un enterrament penitencial e barròc en Niça Vièlha, emb aquò, l'aurai ben tractat. M'esperavi emb impaciéncia qu'un mi rendesse lo convit, l'inscripcion ai pens de l'estàtua, a S.C., E.N., Rodés, ja que mi demandavi cen que podia voler dire.

II

Tot comencet ben, embe de trule, una espécia de trule que li dion galavard, totplen bòn dau rèsta. Formais de fea blu de dont sabètz, salèrs, vins de Marcihac e de Caus. Extrà. Un penec ? Ti pènsas, si calia passejar, digerir e conóisser lo canton, que lo país tot non si conóisse au manjar. Va ben, tant que li èri, tot lo monde vesita pas la Vila emb una estàtua que vi fa la guida. L'usança vòu que si vesiton li estàtuas dai poetas vièlhs, sovent embe de mèrdas d'aucèu sus li gautas. Vetz, a prepaus, l'autre jorn, fagueriam un viatge de bessonatge umanitari dins una vila devastada qu'a de pretencions de capitala, pas luenh dau país que ve'n parli aüra, e sus una lauva a mitan poirrida dau siècle XVII li era escrich quauqua ren coma :

" Ièr tant que lo pìjon, lo mèrlo e la palomba
Cuntavan plan planin d'afaires un pauc barròcs ..."

Èra rolhat lo rèsta dau poèma mas se quauque lector
ponental mi'n saupesse dire l'autor, mi faria ben ben plesir, mi
faria.

Si saup que n'aquelu país, d'estàtuas e de monuments ,
n'i a a ófias. De lauvas parier, a breiti, leuaíssi e gaire duraíssi
mas fa pas ren, que pron de felibres li renovèlan que li far de
pretèxtos per s'ataular pi ensem. En reire-font començava de
s'audir un bosin gaire plasent.

Li serii ben estach, mas l'estàtua mi diguet que mi volia far
veire mai luenh, mai font. Ben segur s'es caugut passar un riu.
Siam n'un cuent, n'es-ver, alora si dèu passar l'aiga. E ieu l'aiga
la mi siáu passada en securitat, tant Morrin de Dalh lo mi tenia
estrech e fòrt lo ponhet, de la sieu man d'aram. Delà de Viaurs,
m'a portat au país de Joan de Naucèlas. N'ai degut far lo torn,
combas e crestens, monta cala, maions riqui e camps estèrles,
d'ostaus remontats milanta còps e aüra esprefons complet. De
dracs, de princessas, d'insolents bastardons , d'anhèus enmas-
cats va ben, emb aqueli raça sabi far un pauc, siáu bòn a mi gar-
dar un pauc. Mas pi, va ben, li diíi, que sentii qu'anava virar mau,
li diíi, va ben, Morrin de dalh, podèm anar arrier, n'ai augut pron
per ancuei. Aüra que li siam, mi faguet, seria domatge que ne'n
veguesiatz ren autre ; li son de polidi domaisèlas, ai bòrds
d'una loana granda.

E darrier si faia de mai en mai fòrt lo bosin.

Alora siam anats avant, sempre en avant, lo ponhet lo mi
tenia estrech estrech, l'estàtua, a me'n far mau, après un parc
naturel, de tèrras abandonadi n'avèm vesitat fins au calabrun.
Un calabrun desconsolat, segur, aquò si capisse.

Lo zon-zon a vi segar li aureshas, lo faia la paura cigala
d'Enric Molin que, question d'aclimatacion mi pènsi, jamai s'es
facha au país.

TAS RUGAS QU'ALISAVA L'AURA...

Elisà

Tas rugas qu'alisava l'aura
Pesada del temps qu'escafa
Tota vida ; levat de ta cara
Lo rebat.
Tas rugas qu'adara la tèrra
I a aclapat las regas,
Me'n recòrdi encara
Coma de ta votz asclada
Mesclada a la malenconia
Del luscre.

Dins las tenèbras del marbre
Sens tu per l'ausir,
Lo fiuladís de la cisampa
Dins son amarum te plora,
Tu que sola lo sabiás sasir.

Novèl Optic

(Rodés 20 de Julh 2005)

Tot per venir un grop mitic, a mens que quauqu'un se trache qu'avèm amb Renat Duran e Papillion çò que se fa de melhor dins la musica contemporanèa, tota mena d'estils mesclats.

Consí dire ? A l'encòp minimalistas e a rajar d'univèrs, coma una mèscle de causas pas pensadas, jogadas, cantadas abans eles. Ròck attitude, mas pas dins las cançons, nimai dins la musica. Musica que mestreja çò que s'inventèt quora pensàvem que tot èra possible. Los lendemans talhats fòra de las dralhas, los ai vists passar, los ai saludats : John Cage, Berio, Henri e Riley, La Monte Young, e los qu'ai doblidat lo nom. Amb un sonrire ufanós, content d'aver trobat qui passava de l'autre costat de las teorias que nos clavavan dins los morres ponchuts. Papillion buta la rega amb l'ironia d'aquel qu'a pas fach lo conservatòri mas qu'a comprés coma tiravan las causas. Grandmercé Papillion ! Grandmercé Renat per ton biais de cantar, palficat coma un seconda linha de Bèumont de Lomanha, còs tròp bèl e pesuc, mal plegat, per ta vision del monde, per tas paraulas : " Volèm èsser coma lo Velvet mas la nòstra dròga es l'occitan ", cal gausar, per dire que lo monde se pòt tanplan véser de Rodés estant.

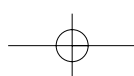
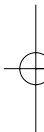
Vision del monde unenca, posicion incredibla, e sul pic lo Roèrgue es lo centre del monde : lo luòc ont se vei melhor, lo vesin e lo luenchenc, ont se trapan las amiras per comprene lo monde. Lo cèrcle se clau pas jamai que Renat mesura tot amb la psyché e la consciença, d'ont se tròba. Es anat cercar una cançon de Mouly per la cauma de La Sala e la canta amb los punhs levats al ras de las espatlas. Pas degun auriá ensajat e capitat.

Tant Renat coma Papillion, Laurel e Hardy sens victimisme, an l'humanitat e l'ironia prigonda, l'implicacion, la justesa e l'agach critic. Nos cal pas enganar, es benlèu çò que se fa de melhor adara, e pas sonque en Occitania.

john foglight&associats

reviradas..

Lo camin del caval garrèl

Fasiái aquel viatge cada divendres a l'après-dinar. Era tot un pensament, aquel camin ; mas çò sol que me tafurava, era d'arribar al pus lèu. Un còp que, venent de Muros, s'es escalada la montanha, rostida per la mar e los òmes, l'estrada trauca pel mièg d'una lescassa d'ermet verdejaire. Me remembravi d'aver fach la pausa, sonqu'un còp e pas brica a mon agrat, fasiái plan temps d'aquò, pel mal d'un tropèl de cavals que fasiái ges de cas dels meus klaxonaments. Eran aquí, pel mièg de la carrièra, plan contents de savorar lo vent amb las nharras, e pas mai. Tot còp, torcián lo còl amb elegància e tustavan lo pelsòl amb los esclòps, coma per m'atissar. Assagèri de cachar mai sul klaxòn per que quitèsson la dralha liura, mas sens res capitair. Paciència. Eles tanben semblavan d'esperar.

Del pinhadar sortiguèt alara, anonciat per un crane bramassal, un etalon negre remirable. S'aplantèt al mièg de l'estrada e, dapasset, se sarrèt de l'autò. Me fintèt amb una indiferència ufanosa, virèt puèi a l'entorn del veicle, coma s'espepissava. S'entornèt, fin finala, cap al tropèl, capegèt de naut en bas, e endralhèt la siá còla devèrs la val que s'expandís sul ribeirés d'esquèrra, pel camin que mena als baucès qu'aplomban dessús l'ocean. Lo capolièr caminava primièr, senhorejaire. Garrelejava. Eri pas lo que cercavan.

Aquò de uèi aviá pas res a veire amb aquel raconte del passat.

Una altra autò, matriculada a l'estrangèr, m'anava davant, al cuol d'una ersada de mond que caminavan plan dapasson, los pès rascles e penoses, jos un cèl pesuc de nívol. Cabissián tot l'ample de l'estrada. D'anar a lor pas, me poguèri entrachar de cossí la calçada daissava banejar son ventre de fanga e de grava. Dins aquela amirada ampla que mai, los meus uèlhs seguián la rega de las clausuras electricas, atraches de quand en quand per quauques cadabresses rovilhats d'utisses electròmenatgièrs o, a l'asuèlh, per d'espaurucs magrustèls e passits e d'unas vacas qu'i aviá, aquí a esperar, çò semblava, aquel moment, dempuèi un emont de sègles. Apevat per una cleda, un dròlle seguiá de l'espier la procession silenciosa. Aviá lo cap rasclat, claufit de lamèlas blancassas de calvicia . Era cargat d'una vèsta blua, petaçada pels coides e adornada d'un escut brodat de fials d'òr. L'aviái fintat menimosament, el e los seus fials d'òr, e m'agachèt el, amb un orguèlh innocent.

Los de l'autò que m'anava davant, èran bravament encaissats. Eran de joves, e n'i aviá un, aquel d'a costat del menaire, que bracejava d'impaciència , a bèls molinals, dempuèi un

briu. S'eran metuts a cachar sul klaxon, d'un biais fèrre. Còp per còp, per començar, e puèi, de contunh. Lo reng que clavava lo cortègi, a caminar tot just a lor davant, acabèt per virar lo cap devèrs elses e per s'aplanar. Eran de vièlhas personas, d'òmes e de femnas, e mai quauques unes semblèsson mens annadits que çò qu'eran. Totes èran aplechats de parapluèjas escurs e de bastons de païsan. Nos mandèron una espiada marrida, e a ieu coma als autres. E aquí tot.

Darrèr nosautres, se podíá veire los ostals de pèira d'ont èra sortida, probable, la procession. Davant nosautres, pas res, sonque lo camin redde e longarut, e un cèl que s'ennivolava que res pus. Alara, se metèt a plòure, una raissassa, fòrta que fòrta, a bodre. Dins lo cortègi, quauques personas dubriguèron lo parapluèja, mentre que d'autres s'encafornavan lo cap jol mantèl. En plaça d'abrirar lo pas, se botèron a caminar mai dapasson. Me caliá frenar e avançar puèi còp per còp. La pluèja m'inagava lo parabrisa, e me carravi d'esquivar las chompas coma s'èra un jòc videò iverrenc.

Subtament, i ajèt una mena de cossegàs, a se destacar de l'acodadís de la molonada. L'autò de davant contunhèt, mas ieu, decidiguèri de m'atampar. Un còp aplantat a mon costat, l'òme se quitèt lo barretot tot trempe e s'atrapèt a tossir. Lo seu tossiment veníá de plan plond, agèssem dich qu'o podriá pas jamai calar. Se boissèt la boca amb un mocador, alenèt prigond, m'agachèt d'un recanton de l'uèlh e aluquèt una cigareta. Me ne volguèt donar una.

- Lo fum, 'quò's bon pel raumàs, çò diguèt, segur d'el. Escupiguèt puèi quauques brigats de tabac : putanièr de curat !

Se calèt un briu, coma s'aquò lo cachava, d'aver daïssat escapar una confidènciá inconvenenta. Me tornèt fintar de la coeta de l'uèlh.

- L'ivèrn, nosautres, los vièlhs, tombam coma las moscas, mas el, èra un jove, un jove de crana santat, 'quò's la vida.

- Perqué ?, li faguèri .

- Qué ? çò diguèt, malfisent.

- Perqué li disètz de putanièr al curat ?

Lo curat aviá pas volgut enterrar lo defuntat dins la parròquia. Tot lo vilatge era indignat, que per subrepés, lo mòrt èra quauqu'un de plan. S'èra penjat a la branca d'un pomièr. Lo curat aviá declarat que segon la lei de la Glèisa, li podían pas balhar cap obsèca cristiana. Aquí perqué menavan lo penjat dins una altra parròquia, cinc quilometres pus luènh.

- E alai, se lo vòlon pas tanpauc enterrar ?

Lo vièlh faguèt clantir la lenga. Me fintava de longa, de la coeta de l'uèlh.

- Sabètz ? Los ivèrns venon de mai en mai freges.

Lo cortègi s'aplanèt al portal de la pichòta gleisa romani-

ca, de la faciada en part rebocada. Un tròç de la rosàcia era estat petaçat amb de bricas e un nauta-votz senhorejava a ras de la campana.

- Sèm renduts, çò diguèt lo vièlh.

Davalèt e, enropat dins lo fum e la pluèja, esbaucèt un adissiatz de la man. Quicòm me butèt a m'aparcar. Al pè del taüt, una còla de vesins semblavan comandar las operacions. Charravan entre elses. Unas minutas se degrunèron. L'aiga rajolava totjorn pels morres dels païsans, e quora decidiguèri de me tornar encaminar, lo vièlh me guinhèt del det.

- Òu, l'amic, nos fariá mestièr una autò, çò diguèt un qu'è-ra a menar lo cortègi. Nos cal anar quèrre lo curat, davant que s'esbinhe.

Nos endralhèrem per quauques camins fangoses e gandi-guèrem un castèl bravament delanhat. Un mostràs de can nos venguèt far l'aculhida amb un tròn de votz gaire aculhissent. Sens pietat, lo vièlh lo caçèt d'un còp de baston e lo paure can s'escampèt tot chimaire. La pòrta del castelet se dubriguèt e foguèri a mand de virar l'agach. Un èsser a far fàstic nos espeliguèt jol nas, una femna cropuda que nos fintava de son uèlh solet. Lo vièlh demandèt de parlar al curat e , per tota resposta, ela nos escalciguèt un sembla ornhal. Tornèri sentir lo còr que se me capvirava. Un jovent puèi, de la cara d'àngel, faguèt subttament aparicion.

- Sabi çò que vos mena, mas es pas mòrt dins la gràcia de Diu.

- Era quauqu'un de ben, monsur lo curat, respondèt lo vielh.

M'entrachèri que l'impression primièra qu'aviái ajuda, èra falsa. Aquel bocinon de curat, del biais tant ninòi, aviái un espisar freg, d'uèlhs grises coma l'acièr. Semblava de soscar. Agachèt la mostrassa que capejèt de òc.

- Bon, va plan. Que Nòstre Senher Jèsus Crist m'endrègue dins la bona dralha !

Pel camin de la glèisa, degun parlèt pas. Quora arribèrem, lo taüt se trapava dessus una lausa del pompidor e los vesins esperavan, assostats contra las parets del cementèri. Al dintre de la glèisa, fasiá freg, plan mai freg que defòra. Los tossiments dels fisels venguèron téner companha a las pregàrias del curat. E puèi, còp sec, foguèt lo bèl silenci, absolut. Lo Pater ficava sas oelhas.

- Es pas mòrt dins la patz de Diu. E donc li serà pas de bon far de dintrar dins lo Reiaume de Diu, qu'aquel que renèga la vida, renèga Diu. La vida es don del Senher e degun mai qu'El pòt decidir de la nos tornar préner. Per vosautres tanpauc, i a pas gaire esper. Vos amorratz dins lo pecat, sètz perduts, rosegats per la ronha de la temptacion carnala . Vos anèssetz pas imaginar qu'aquel òme s'amerite perdon o compassion.

S'escometèt dins un acte d'orgulh e d'egoïsme cap a Diu, Nòstre Sénher. Tanben per vosautres, pregarai mas sens gaire esper de vos salvar.

Nos fusilhèt puèi de l'espier, se revirèt e faguèt sègre l'ofici. Quora sortiguèrem de la glèisa, un còp daissat lo mòrt dejós tèrra, los vesins se tornèron encaminar per grapats menuts . Lo vièlh tornèt far sos adissiasses, al seu biais.

- Vos a dich d'orriblas causas, li diguèri, en bramant, gaireben.

- A la glèisa, tot aquel temps, assagèri de bolegar los artelhs, me respondèt lo vielh. Eri inquiet. Los sentiái pas.

- De cap de biais, auriatz pas degut acceptar çò que lo curat vos a dich, i tornavi ieu, empebrat que res pus.

- Passetz donc vòstre camin, l'amic.

La nuèch semblava de tombar del ventre d'un cèl bas que non pus. Lo vièlh entamenèt son caminar dins los fums e la pluèja, garrejava.

revirat de l'espanhòl per Joan-Francés Mariòt

LA PARET

Ma cara es en-delai de las nuèits nautas
 Qaund se clina vèrs tu
 Las ironadas que se son envoladas de ta cara se pausan sus
 mas parpèlas
 Coma ambe de fanga bastirián lors nises jos las teuladas.
 Dins lor boca i a lo chuc de rasim de las vendémias
 e lo gost a fum blau de las fuèlhas cremadas
 Quitament quand parton, las cigonhas pòdon pas quitar
 la calor totjorn verda de ta cara
 Ta prima me la portaràn dinc'als uèlhs.
 Me demòra pas cap d'autra pròva de ma joventut
 que mos quites uèlhs
 - Zo cresi, los mieus me z'an dit,
 Pr'aquò ai pas 'ncara un trentenat d'annadas -

Me fargarai de tu de joguetons lumenoses
 L'alegrança es un companh restat plan luènh dins lo passat
 e qu'esperavi plus de lo tornar veire.

Pòdi plus saure coma sès feita
 De quina mar son las escumas
 que s'apàrian dins las sèt colors de tos uèlhs.
 Del temps de las vendémias las ironadas an chucat
 lo chuc de rasim de tas popas.

Luènh de las mars, de las tèrras e de las vinhas
 Dins un monde de trastejaments
 Nosautres sèm dos brots d'èrba a butar dins la fendascla del quitram
 Apiejats l'un contra l'autre crentosament
 Las veituras arrèstan pas de passar per dessus nòstres caps
 Mas las pluèjas nos sufison.

Malgrat que ta cara la vegi pas jamai
 Las ironadas venon cada matin pausar a ras de ieu
 las sèt colors de tos uèlhs
 Dins lor boca an lo chuc de rasim e l'aiganha de tas popas
 Sus lor front lo cèl brumalhós e nolent a jansemin de tos piels

Aquò's amb las colors de tos uèlhs
 Que pintri cada matin la paret negrassa qu'ai travèrs ieu.

Adaptacion occitana de Joan-Pèire Tardiu
 D'après una revirada del turc de Mehmet Basutcu

ALELUIA !

Qu'enteni qu'i avè un acòrd secret, lo lor
 Dàvid jogava, hasè plaser au Senhor
 Mes tu, non t'interèssas pas a la musica
 Tot que's hasè atau, la quartana, la quinta
 Lo Minor que cadó, lo Major que's lhevè
 Rei batut qu'escrivè l'Alelúia, cantè !

Alelúia ! Alelúia ! Alelúia !

Ta fe qu'èra solida, ne volès pròvas
 La vedós, que's banhava suu teit de l'auga
 Sa beror e l'arrai de lua t'abladèn
 T'estaquè a la cadiera hauta, amèn !
 Que copè ton trône e t'abraquè lo peu
 deus tons libes, l'Alelúia, la doça mèu !

Alelúia ! Alelúia ! Alelúia !

Ninon, que soi dejà viengut t'ací d'aut'còps
 Qu'èi vist 'quera pèça, qu'èi marchat sus 'queth sòu
 M'estavi solet abans que't coneishossi
 Qu'èi vist ton drapèu devath lo cèu, un lhèris
 Dus bloç, l'amor n'ei pas gradèr de la victòria
 Hòu ! Qu'ei un Alelúia hred, un batahòri !

Alelúia ! Alelúia ! Alelúia !

Qu'i avè un temps quan me deishavas saber
 Çò qui's debanava ací-devath, au gran ser
 Mes ne'm muishas pas, bremba-te, jamei aquò
 Hòu ! Quan me mautavi hens lo ton beròi còs,
 Senta Coloma qu'i corrè tà tu, ailàs !
 Noste simple bohar qu'èra un Alelúia !

Alelúia ! Alelúia ! Alelúia !

Lavetz, lhèu i a un Diu acerà la-haut ?
 Tot çò qui aprenoi de l'amor vaganaut
 Qu'èra de'm blaçar, de'm trompar beròi vueil
 N'ei pas briga plors qui entenes la nueit
 N'ei pas quauqu'un qui vedó dens la doça lutz,
 Qu'ei un alelúia hred, alebat, perdut.

Alelúia ! Alelúia ! Alelúia !

Maria

Li dansaviatz pichòta filha
Li dansaretz puèi rèire grand
La gavòta e la seguidilha
Lei campanas bacelaràn
Cu saup quand revendretz Maria

Lei masquetas 'quí dison ren
E la musica s'esparpalha
Tant sembla venir de luenh
Vos vòle amar segur sensa me metre en aia
Que de mon mau me sente ben

Dessús la nèu s'en van lei fedas
Flòcs de lana emai flòcs d'argent
De soldats passan 'n de que ceda
Aqueu còr mieu qu'es tròp movent
Movent en fòra de sa cleda

Cleda de tei peus tant escrets
Cresputs coma mar que motona
Cleda de tei peus tant escrets
E de tei mans fuelhas d'autona
Qu'escampan leu nòstrei secrets

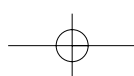
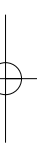
Me passejave en bòrd de Sena
Un libre vielh sota lo braç
Lo flume es just coma ma pena
S'escola mai s'abena pas
Tant s'esperlònga la quingena.

revirada del francés de Gui MATIEU

john topolight&associates

• germanor • •

POESIA CATALANA AL FEMENI - 3

mercè naudi

I

Segueixo el fil
d'una veu que em crida.
Quan gairebé l'he trobada,
calla.

II

Tant si parlo com si callo,
el neguit bressola allò que penso ;
a totes hores com l'ombra,
que acompanya amb vestit
de dol, el cos esmorteït.

III

Vull fer un cant que sigui un crit .
Un crit en la fosca és una llum
d'esperança, en la gola de la nit.
Una veu sola, que omple tants de somnis,
a aquells qui els feien buits.

IV

Prem bé els mots.
Prem-los ben fort :
asfixia'ls i aniquila'ls.
No fos cas
que t'alliberessin
del teu jep.

V

Crido, i espero que em responguis.
Però deu ser tan gran la mudesa
d'un món que no em sé nostre,
que ni l'eco dels meus mots
torna a fer-los ombra.

Sola. I la foscor, engolint-me,
amb udols de llop.

susanna rafart

KOLMAR

Ocupo la neu d'una malenconia
 que no ha volgut mostrar-me el rastre
 d'una antiga pinassa
 per on van travessar paraules com coralls,
 sang dura consentida.
 Però en el meu poema els he vist caure sobre el blanc
 com una joia inesperada,
 el roig després en el rigor d'un rictus.
 No la volia així com l'he trobada.
 Ara em vesteixo de festa
 per lluir-la a l'alba.
 I en els palaus de torres altes
 juntes, tu i jo, tornarem a vessar-les.

FRAGMENTS SENSE DATAR

Càntar furtat al vent i a les acàcies
 en la terra tombada,
 sorprèn ara en la fredor d'aquest museu.

L'amor és lluny,
 l'amor és lluny,
 devorat per la canilla que recorre
 l'erm cairat dels meus records.

Ningú no beu, amb dues mans, d'aquest silenci.

CACERA

Devoro amb la mudesa d'una ortiga
 el dòcil animal de l'esperança.

L'engany del seu pelatge
 em mou a ser-ne el caçador
 servint-lo amb les paraules.

El prenc apregonat per fams antigues
 i amb la tinta dibuixo els seus ulls,
 que ja eren cecs.

.....

L'arc es confon amb la volta,

digue'm que el record no té pausa.
 Els plàtans conviden als afectes,
 branques enllà, entre la barana i l'aigua.
 No ets més que un gos perdut
 a l'arbitri dels àngels.

.....
 N'hi ha prou
 amb un carrer solitari
 on els fanals són boies tristes,
 ataronjats terminis
 del xut del xoriguer.

Negre mar
 per on avança el nen
 amb els dits cremats d'espines.

.....
 Cmprendràs el dolor
 de les meves ciutats invisibles

Unànimes s'hi empolsen les urnes
 salvant la vocació
 de l'aire.
 Tot es clou per fingir
 un passat remissori

En el no-temps la guarda
 és una immensa crida.

sara silvestre

DASEIN

Sóc un gat.
 Estimo el meu amo com res en el món, però,
 de nit,
 m'escapo a la taulada
 miolo a la lluna
 i sóc adúltera.

PARLA EL VENÇUT

Criatura nefasta i estafadora.
 Megalítica, antropocèntrica, antropòfaga,
 endògena, cristiana i lèsbica incestuosa,

mestressa del meu destí.
 Ets el meu únic esclavatge.
 T'odio i t'odiaré per sempre. Per sempre. Per sempre.
 Et mataré cada cop que vulguis aparèixer.
 Els crits d'angoixa i de sang m'ofeguen
 però faré que ressonin per tot l'Univers Sud.
 Fins que no tingui sortida.
 Fins que deixis de ressonar tu en el meu cervell.

ARRIBA L'HORA VIOLETA

Gesticulacions precoces d'infants que semblen
 vells,
 innocència profanada obscenament
 per la convenció i la convenència.
 Retrucats en el meu cervell.
 L'Hora s'acosta altra volta,
 L'Hora no ha estat mai agradable.
 l'hora de l'alienació retorna
 i tremolo i m'angoixo
 de si la meua sensibilitat pot realment
 recórrer el temps ad libitum.
 Tremolo no per l'hora terrible que potser s'acosta,
 tremolo pel possible potencial
 d'un ens humà tot responsabilitat meua.

PROFETISME

Em busco però sóc cega i no tinc pell.
 Sóc dolor viu.

coleta planas

SÓC DONA

Sóc dona d'arbre
 De terra i taronger
 De mar, d'onades
 De buguenví. lea.
 Sóc dona de França
 De Catalunya d'Orient
 Sóc dona d'accents
 Que vibren com pedretes
 Dins la boca de la gent
 Sòc d'olor de Garriga
 De cuinar mediterrani

Sóc dona de tinta
 De dits i de papers
 I escric sobre el cel
 Al nom del gran misteri
 Que m'ha llençat vers tu
 I escric aquests mots
 Per entendre el perquè !

ET DONO

Et dono
 E meu cor
 Dóna'm
 Un ram de tu
 Un bocí ben tendra
 Un estel d'esper
 Un polsim sincer
 En faré un conte
 Per adormir
 Les nits de solitud
 Quan ton absència
 La son m'arrenca.

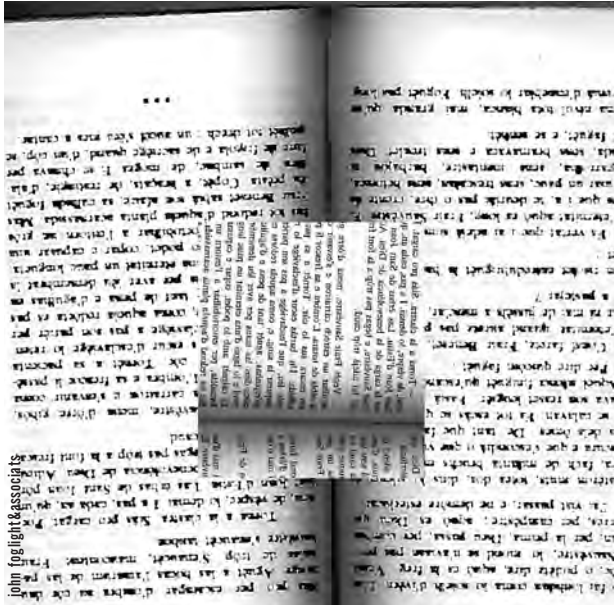
FES-ME

Fes-me presa d'amor
 Fes-me el cos vivent
 I els ulls estimats
 Fes-me més bella
 Menys abstracta
 Mira aquest fil
 Que m'aguanta
 Pren-me pels ulls
 I porta'm al cel

AMOR

Encobreix-me
 Purifica-me
 Canvia-me
 Pedaça-me
 Tanca-me els ulls
 I fes-me giravoltar
 Dins la pluja de l'aire
 L'amor és també
 aquest plaer
 Fugaç
 Ple d'eternitat
 Pres entre dos no-res.

L'antologia contunharà lo còp que ven

••• crónicas •••

CRIS ET APPELS dans la Grande Lande

- **Celui qui est perdu dans la forêt :**

a l'esbarrit ! a l'esbarrit !

qui est blessé ou, dans la fumée de l'incendie, égaré :

Bòp ! Bòp ! Bòp !

- **Enfants**

au berceau :

se i non !

calhon !

à un petit enfant :

ont ès, piòc ?

ont ès, chicòi ?

si c'est le benjamin :

ont ès, peliu ?

à l'enfant sur le giron :

yè ! lo son pric !

yè ! lo son !

à l'enfant qui se manifeste soudain :

è ! lo rèste deus escuts !

- **Basse-cour**

à la mère poule :

vien ! vien ! cloc-cloc-cloc !

aux poulets :

petí petí petí !

aux pigeons :

co-co ! co-co !

aux canards :

liló-liló-liló !

aux palombes aveuglées :

crrr ! crrr !
 au cochon pour l'appeler :
pechí, pechí !

pour le chasser :
hoi ! hoi !

• Chiens et chats

le chien labri :
labrit, tè !

pour chasser le chien :
hòu lo can !
lo canhiflàs !
lo can d'ibronhe !

pour chasser le chat :
au gat !
au gatiràs !
pfch !

pour appeler une chatte :
menane ! menane !

• Autres

pour parler aux dindons :
tolh-tolh-tolh !

(nous n'avons pas d'oies dans la Grande Lande)

pour chasser le milan :
haali ! kaaàli !

pour faire apparaître les cèpes :
pe...tii ! pe...tii !

pour une faute commise :
thià ! thià !

pour l'admiration :
yè !
e-bè hòu !

Charles MAURON, *Poèmes français et provençaux. Évocations*, Saint-Rémy-de-Provence, Centre de recherches et d'études méridionales (Chemin de Roussan et Cornud, 13210), 2004, 400 p., 36 euros.

Claudi Mauron, un de seis enfants, aviá ja tornat publicar, ai meteisseis edicions, en 1989, leis *Études Mistraliennes. Estudi Mistralen et autres recherches psychocritiques*, de Carles Mauron, completats de tot un ensem d'estudis esparpalhats sus lo subjècte. Aqueu segond volum, un quinzenat d'ans puèi, vèn belament completar l'òbra entrepresa. Son aquí leis òbras poeticas, en pròsa ò en vers, en francés ò en provençau, que son recampadas : tèxts ja editats, mai per lo mens de mau trobar, e tèxts ineditats, son estats pacientament reünits, e mai acompanyats de documents, iconografics mai que mai, qu'ajudan a sasir dins tot son ample e sa diversitat la personalitat de Carles Mauron e lei diversei manifestacions de son escritura, au fiu de tota una vida. Laissarem lei legeires d'aqueu libre-soma polidament realizat per l'estampariá dei fraires Barnier a Nimes - lo darrier, sembla ben, per elei compausat e estampat - descobrir la riquesa e la diversitat d'una òbra que serà per elei, de tot segur, una vertadera descuberta.

Direm simplament aici, per balhar pas qu'una idèa d'aque-la meisson rica e claufida d'interés, que s'i descobrirà, coma per leis aspèctes critics de l'òbra de Carles Mauron (1899-1966), una escritura a l'encòp eclectica e pasmens nosada, fortament, a l'entorn de quauquei tèmas centraus, que foguèt tot a l'encòp, tot de lòng d'una existéncia, la companha dei reflexions de l'autor, a l'entorn dau metòde psicocritic, sus la creacion artistica, tan literària (Mallarmé, Racine, Baudelaire, Mistral e d'autres e mai) coma picturala (Van Gogh mai pas solament), de seis activitats provençalistas (foguèt entre autrei causas un dei creators, amb C. Douguin, dau " Prouvençau à l'Escolo ", lo gropament d'ensenhaires e sa revista, sempre vius totei dos a l'ora d'ara), sens oblidar seis activitats de reviraire (E. M. Forster, D. H. Lawrence, Virginia Woolf, Katherine Mansfield, e mai lo *Tristram Shandy* de Stern). Aquela garba comença per lei Poèmes en proses, imprimits pas qu'a un pichòt nombre d'exemplars en 1930. Se contunha amb leis *Esquisses pour le tombeau d'un peintre* (valent a dire lo pintre e critic anglés Roger Fry), una seguida de 18 sonets editats primier per Denoël en 1938. S'i legís puèi, dins l'òrdre : lei poèmas inserits dins lo libre *Sagesse de l'eau* (Robert Laffont, 1948) ; un autre ensem, quasi totalament inedit aqueste còp, *Le Brûleur de feuilles* ; un corta causida de pròsas, ja publicadas dins de revistas prestigiosas coma lei Cahiers du Sud ò Europe ; e, per finir, un ensem abondós e divers, pròsas, poèmas, articles ò prefacis, recampats sota l'intitulat d'*Évocations*. Aqueleis evocacions son per part eschichas en provençau (amb

la revirada francesa). Coma son eschrihs dins aquesta lenga lei poèmas reünits dins una seccion especifica, dicha *Pouèmo provençau* : i caupon un pauc mens d'un vintenat de peças, que, coma leis autras dau libre, seràn per lo legeire, sovent, una revelacion, maugrat que la màger part sián ja estadas publicadas, dins de revistas ò dins l'antologia famosa dei *Pouèto provençau de vuei* (1957). Son aquí per una bòna part, mai pas solament, de cançons, un genre que Carles Mauron mestrejaba amb gaubi e personalitat : art de la memorizacion, entre rimas e ritme, lei cançons aquestas tiran l'atencion per sa virtuositat e son biais de multiplicar, en accompagnement de sei significacions primieras, de referéncias de tota mena, e de faire ansin nàisser de ressons divers, quasi a l'infinit. Amb lei prosas provençalas deis *Évocations*, tèxts soventei fes de remembranças ò d'instantanèus fixant quasi cinematograficament un moment de vida e de rescòntre, compausan un ensems que podrà paréisser un pauc sus lo marge dau demai de l'òbra, immensa, de Carles Mauron, poèta e critic. Mai aquò's pas qu'una impression : la part provençala, en contraponch e comentari, esclaira lo tot d'una escriptura, e mai l'acolorís de seis audàcias pròprias, en linhas de fugidas que menan luènh lo legeire que sauprà n'èstre lo complici atentiu e sonjarèu. Aquò, o aviá ben sentit Mas-Felipe Delavouët, quand, per la mòrt de son amic Carles Mauron, compausèt en son onor e per son sovenir un vertadier " tombèu ", dins la granda tradicion dau sègle XIX, que i mesclèt de vers provençaus de Mauron ai sieus en testimoniatge d'amistat frairenala (tot lo segond movement de " Pèiro escricho de la Roso ", part dosena dau " Triptique dóu Marrit Tèms " dins son recuelh *Pouèmo 2*).

Una darriera causa, per clavar : de legir aqueu libre abon-dós e ric, e mai lei nòtas discrètas mai totjorn preciosas e saberudas que l'editor a botat a la fin dau volum, òm ne finís pas d'agantar, poèma a cha poèma, l'espés viu e boleguiu d'una vida culturala que Carles Mauron, amb d'autres, en Provença ò dins d'autrei cantons dei país d'òc, ne fuguèt un deis actors màgers. Aquela vida culturala, marcada, au meteis moment, per d'autreis esperits de tria coma Max Roqueta, Renat Nelli ò Carles Camprós, per mençonar pas que de noms d'una soleta generacion, demòra encara ben mau coneguda a l'ora d'ara. Seria temps, coma nos i convida implicitament aqueu libre, de ne faire l'istòria d'un biais mai sistematic e de contunhar de n'inventoriar, amb la paciéncia e la competéncia que rescontram aici, leis òbras e lei manifestacions.

Rémi SOULIÉ, *Le Vieux Rouergue*, Paris, Les Éditions de Paris / Max Chaleil, 2005, 126 p., 13 euros.

De Rémi Soulié, polígraf e donc forçadament eclectic, leis amators de literatura d'òc podían conéisser son libre sus Bodon, *Les Chimères de Jean Boudou*. Écriture de la perversion, publicat en 2001 a Rodés ais edicions Le Fil d'Ariane. D'aqueu darrier libre, e mai siá agotat a çò que nos n'aprenon lei basis de donadas dei libraris, se n'es gaire parlat, e mai se n'es pas totjorn dich de ben, a çò que n'ai pogut ausir. Benlèu encausa dau biais de son autor, qu'es de prene lei causas coma òm s'i esperariá pas, e mai de ne modificar leis interpretacions acostumadas, tengudas per paraulas d'Evangelis.

Amb un títol coma *Le Vieux Rouergue* (sota-titolat " Terre d'Aveyron "), la trapèla es un pauc pariera : es a un obratge toristic, ò de torisme istoric, que nos apreparam. La suspresa n'es d'aitan mai granda, e, diriáu bèla e bòna. Avèm aquí un ensag que se sembla, per part, a aquelei que lo Manciet nos porriguèt sus *Le Triangle des Landes* ò *Le Golfe de Gascogne* : una sintèsi esparlhada (e òc...), que son autor nos guida, amb una erudicion reala e mestrejada (pas totjorn, d'alhors, mai aquò's pas gaire important), fins a quicòm que seriá coma lo fons dei causas, sei significacions ultimas e donc primieras.

Mai pensaire e filosòf que non pas lo poèta de Sabres, Rémi Soulié, Roergàs de París, convida son legeire a una passajada a travers l'estacament dei gents de Roergue a son " país ", una " terra " que son existéncia es a l'encòp pastada de realitat e pasmens ben relativa, imaginada. La passajada es istorica e literària mai que mai ; sa tòca, en delà d'una apreciacion renovelada deis òmes e deis òbras, de l'abat Justin Bessou a Joan Bodon, de Joan Enric Fabre (lo " Felibre dei tavans ") a François Fabié, Louis de Bonald e quauqueis-uns mai, es d'interrogar, amb gromanditge e perspicacitat, la relacion pron particulara qu'entretenon dempuèi de sègles lei Roergàs amb seis originas, entre " despatriacion " e " enrasigament " (tot un capítol es avodat a " La diaspora " avaironesa, en dedins e fòra França : los d'Argentina per exemple).

Aquela dialectica, finament revisitada e questionada, defugís lei poncius acostumats. Es un deis interés màgers dau libre, un còp notat que se tasta quasiment coma un recit d'aventuras, ò d'exploracion psicò-sociologica deis arcanas d'un imaginari collectiu en camin, de ges de biais enauçat en absolut ò en cresença. Per Soulié, lo " Vieux Rouergue " es abans tot la figuracion d'un ligam amb lo luòc de naissença, que passa ben en dessus (ò a costat, de galís per lo mens) dei vielhei bastisons (aquí siáu ieu que parle, e non pas eu) que nos a laissat lo sègle XIX e que contunham de ne viure. Mai que mai la de la " pichòta patria ", ò la, que s'i liga estrechament, dau " regionalisme ".

Construccions politicas e intellectualas enganarèlas, tant l'una coma l'autre son estats leis aisinas fargadas entre " París e província(s) " per empresonar e reduire a son expression mai simplassa, caricaturala, çò que Fabre d'Olivet, qu'èra pas roergàs mai, tot vesin, cevendu, sonèt en son temps, dins una formula que se'n pòt gardar la forma francesa en occitan, l'afeccion nativa, e que lo poèta alemand Hölderlin, a pauc près au meteis moment, " viatjant " entre seis originas germanicas, sei sòmis de Grècia, e Bordèu, lei ribas de Garona e l'Aquitània fins qu'ai montanhas dei Pirenèus, ne'n faguèt la teoria poetica, amb lei nocions essencionalas de l'abitar e dau demorar. Soulié, sus tot aquò, cèrca pas a demostrar qué que siá, mai, d'un biais ben pus eficaç e ric fin finala, a solament mostrar, a suggerir, per mesas en relacions nombrosas e soventei fes susprenentas. Mistral, mai d'un còp mençonat, coma Bodon, tenon tota sa plaça dins aqueleis escorregudas eruditas e pasmens leugieras : es que tant l'un, ais originas, coma l'autre, quasi a l'abotiment, tenián a son biais lei fiús d'aquela estòfa a l'encòp fina e complexa que voliá rendre còmpte, sens sistematisme, dei rapòrts entre l'aicí e l'endacòm mai, e dei figuras imaginàrias qu'aquelei rapòrts podián faire nàisser.

Publicat dins una colleccion puslèu non conformista, ont lei pròsas de Max Roqueta dins sa version francesa vesinan amb de tèxts de Laurent Tailhade, de Joseph Delteil ò de Miguel de Unamuno, lo *Vieux Rouergue* de Rémi Soulié es un libre dubert e bartassier : un d'aquelei libres qu'òm lo pòt percórrer coma s'agacha, somiaire, un portulan, ò se fulheta, a léser, una enciclopèdia personala, a l'azard dei rescòntres e deis idèas.

felip gardy

novèlas

* Amb lo numerò CCCXXXIII, n° 53 de la XIIIa tièira, d'octobre de 1999, s'acabava la collaboracion de Ramon Chatbèrt a la revista OC .

Quauques meses après, Chatbèrt nos escriviá que nos poiriá pus mandar cada trimèstre sas *Questions de lenga*. Dempuèi d'annadas fòrça legeires avián per costuma de començar la lectura de nòstra revista per aquela cronica, qu'èra l'expression pus nauta de la vida meteissa de la lenga. Après lo numerò doble 54/55 de genièr-abril de 2000 (N° especial OC 2000) que pareissiá pecaire pel prumièr còp sens la cronica de nòstre amic, Bernat Manciet publicuèt dins l'OC seguent (n° 56, de julhet de 2000), en omenatge a Ramon Chatbèrt, un lumenós retrait sieu. Ara, al moment de clavar, avèm la dolor d'aprene que ven de nos quitar. De segur, aurem l'ocasion de tornar aici sus çò que representèt Chatbèrt per l'estudi de nòstra lenga dins sa vitalitat màger.

* Amb aquò aprenèm al meteis moment la mòrt, lo 12 d'agost de 2005, del professor neerlandés Kees Mok. Romanista, especialista de morfologia, istorian de la lenga, de la gramatica e de las teorias gramaticalas, aviá trabalhat sus la lenga d'òc de l'edat mejana (*Manuel pratique de morphologie d'ancien occitan*) mas s'èra tanben bravament interessat a l'occitan modèrne ambe d'enquistas de terrenh e aviá consacrat d'articles a d'aspèctes gramaticals dels escrits de Jansemin, Joan Bodon, Max Roqueta e Bernat Manciet.

* Lo ueiten congrès internacional de l'Associacion Internacionala d'Estudis occitans se tindrà ongan a Bordèus del 12 al 17 de setembre.

Lo tèma ne serà : " Dins lo concèrt europèu, la votz occitana ".

Quauques endrechieras son estadas definidas : *La literatura occitana dins la literatura europèa, apròchi d'una novèla istòria; l'oralitat ; la " matèria de Gasconha "*, entre autras... Al quite moment que se vai dobrir aquel congrès podèm pas mancar de senhalar qu'es Kees Mok que fuguèt lo cofondator, l'administrator, puèi lo secretari general e enfin lo president de l'AIEO. Lo congrès li farà omenatge, coma o farà a l'encòp per Manciet e Max Roqueta, segon çò que nos precisa Francés Pic, secretari general actual de l'AIEO.

Pels contactes se cal adreçar a : Guy Latry VIIIe Congrès AIEO
Section d'occitan UFR de Lettres Université Michel de Montaigne
Bordeaux III Domaine Universitaire F 33 607 Pessac cedex
E-mail : guy.latry@u-bordeaux3.fr

* L'associacion Les Amis de Michel Miniussi ven de publicar un curiós recuèlh " a doas mans " : las *Lettres Corses*, de Bernat Manciet e Michel Miniussi. D'aquelas letras qu'escambièron censadament Athénaïs de Brigue e l'abadessa Solange de Pereira entre 1767 e 1783, quauques-unas ne pareguèron çaquela dejà en occitan, jol titol *Letras corsegas*, dins OC (Nòva tièira, n° 5, ivèrn 1986-1987, e n° 7, abriu de 1988). L'edicion aquesta nos'n balha la version francesa empenada que lo legeire se congostarà segurament de i endevenir, darrèr lo biais epistolari de cada personatge, la votz de Miniussi e la votz de Manciet, - tot aquò dins un " jòc " de

portada segurament mai fonsala qu'òm poiriá creire de'n primièr : " Voilá donc une Mère Supérieure qui affecte de l'austère autorité, une Sainte Nitouche qui bat des paupières... Ce sont jeux délicats ", escriu Manciet dins lo pòstfaci, Mas evòca tanben " ... cette lenteur... la lenteur de Nice au crépuscule bleu, à la lueur de poèmes anciens, la lenteur de Biarritz, en " robe surannée ".

Tanplan se poiriá ben que los legeires endevinèsson, jos la pluma de Solange de Pereira, de ressons de quauquas autras letras del grand Landés, las *Lettres à mon gendre*, per exemple...

Lettres corses, de Bernat Manciet e Michel Miniussi : 16 euròs a l'òrdre de " Les Amis de Michel Miniussi ", 210 chemin de la Cerisaie F 06250 Mougins.

* Las edicions Per Noste publican quatre obratges ; *Dazibao*, lo darrièr roman d'Eric Gonzalès ; *Shuqueta* , drama en tres hèitas, en vèrs, d'Al-Cartero (1861-1923) -un testimòni del passatge de la civilisacion païsana tradicionala a la societat urbana- ; un *Diccionari elementari occitan-francés e francés-occitan (gascon)*, e lo *Répertoire des conjugaisons occitanes de Gascogne*, de Michel Grosclaude e Gilbert Narïoo. *Dazibao* (19 euròs), *Shuqueta* (15 euròs), *Diccionari elementari* (18 euròs) e *Répertoire des conjugaisons* (14 euròs) se pòdon comandar a Vistedit BP 486 F 64234 Lescar cedex.

* La revista *Reclams* ven de publicar son numerò 796 que capita d'afortir a l'encòp, dins la dralha dels autres *Reclams* recents, l'ancoratge gascon e la dubertura màger a la literatura occitana empenada, - coma a las autras literaturas, la catalana aici, presenta amb de poèmas de Susanna Rafart. Sèrgi Javaloyès evòca dins son editorial l'actualitat de Joan Bodon e prepausa puèi la revirada d'un tèxte francés del grand romancièr roèrgàs " tà dar explics a un public mei gran, sus las promesas istoricas, sociaus e sustot filosoficas, deu son famós roman *Lo libre de Catòia*. " Abonament (4 numeròs) : 25 euròs, a l'òrdre de *Reclams*, a mandar a Felip Biu, 29 avenue du Général de Gaulle, F-64000 Pau.

* L'Escòla Occitana publica un recuèlh mai que mai important, *Contes occitans* , d'Andriu Lagarde, reculhits en Quercòrb, Païs d'Olmes e Volvèstre. Es un document etnografic de primièra borra, de 420 paginas, que Josiana Bru, etenològa, ne presenta lo biais e l'adralhada. Soscripcion dinc'al 30 de novembre de 2005 al prètz de 20 euròs (+ pòrt 3 euròs), a l'òrdre d' Escòla Occitana Toulouse. Adreiça : Escòla Occitana, 25 rue Victor Hugo F-31190 Carbonne.

* Lo 22 d'octobre serà lo jorn de la granda manifestacion en favor de la lenga occitana. Las politics restrictivas actualas, dins lo mitan de l'Educacion particularament, van a l'encontra de la vida d'una lenga qu'afortís pr'aquò sa vitalitat. E l'afortirà mai que mai als uèlhs del monde a Carcassona. Se sèm una molonada.

REVISTA DE LAS LETRAS E DE LA PENSADA OCCITANAS

creada en 1923
per Ismaël Girard

President d'onor :
Pau Castelà,

Direccion e Abonaments :
Centre Regionau de Documentacion Occitana
B.P. 27 - 06371 Mouans-Sartoux Cedex
Tel.: 04 92 92 47 24 - Fax : 04 92 92 47 26 - e-mail : migourdon@aol.com

Mandatatz totes manescrichs a
Joan-Pèire Tardiu, As Capels, Route de Bias - 47440 Casseneuil -
Tel.: 05 53 70 50 62 e-mail : jptardiu@aol.com
Jaumes Privat : e-mail : ocrevista@yahoo.fr

Conselh de Redaccion

Directritz : Maria-Loïsa Gourdon
Redactors : Joan-Pèire Tardiu e Jep Gouzy (Catalunya)
Membres : Felip Angelau - Jacques Astor - Franc Bardòu - Sergi Bec - Joan-Frederic Brun - Ramon Chatbert - Joan-Pau Creissac - Dominica Decomps-Renat Duran - Felip Gardy - Rotlan Garrigues - Dòna Ismaël Girard- Joan-Francés Mariot - Bernat Molinier - Jòrdi Passerat - Jaumes Privat - Alem Surre-García - Pèire Venzac - Florian Vernet - Ana Viguier.

maqueta : Jaumes Privat

Abonament als quatre quasersns de l'an
França : 25 €
Estudiants : 18 € (sus justificatiu)
Forestièr : 31 € - D'ajuda : 50 € - Lo numerò : 7 €
I.S.S.N. 1169-2332

Publié avec le concours du Conseil Régional Provence-Alpes-Côte-d'Azur,
du Conseil Régional Midi Pyrénées , du Conseil Régional d'Aquitaine
et du Conseil Général de la Haute-Garonne